

Riksdagens protokoll 1996/97:57

Torsdagen den 30 januari

Kl. 12.00 – 16.08

Protokoll
1996/97:57

1 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen meddelade att följande faktapromemoria inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om motorfordon och släpvagnar till dessa fordon vad gäller transport av farligt gods på väg och om ändring av direktiv 70/156/EEG om typgodkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon KOM (96) 555

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

1996/97:89 till försvarsutskottet

3 § Svar på interpellation 1996/97:108 om utbildning vid Göteborgs marinbrigad

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Sten Östlund har frågat mig om jag kommer att se till att utbildningen av amfibieförband vid Göteborgs marinbrigad kommer att omfatta minst den amfibieutbildning som tidigare genomförts vid brigaden så att denna utbildning kommer att kunna behållas långsiktigt.

I försvarsmaktsplanen för perioden 1997–2001 föreslog Försvarsmakten att utbildningen vid Göteborgs marinbrigad skulle upphöra.

Regeringen föreslog däremot i totalförsvarspropositionen att utbildning av amfibieförband skall bibehållas vid Göteborgs marinbrigad. Riksdagen beslutade den 13 december 1996 i enlighet med regeringens förslag. Det är alltså på regeringens initiativ som utbildningen av amfibieförband i Göteborg kommer att bibehållas.

Regeringen har därefter preciserat detta beslut i regleringsbrev för Försvarsmakten, så att utbildningsuppgifterna till Göteborgs marinbrigad skall bibehållas i minst nuvarande omfattning och inkludera utbildning av totalförsvarspiktiga för amfibiebataljon.

Regeringens och riksdagens beslut vad gäller utbildningen vid Göteborgs marinbrigad är mycket klara. Det är av flera skäl väsentligt med fortsatt militär närvaro i Göteborg.

Jag utgår självklart från att Försvarsmaktens ledning genomför statsmakternas beslut och följer upp dem i sina beslut. Detta innebär också att det skall finnas förutsättningar att långsiktigt genomföra utbildning enligt vad som anges i regleringsbrevet, däri inbegripet utbildning för amfibiebataljon.

Försvarsdepartementet kommer att mycket noga följa upp detta liksom alla andra beslut i det av riksdagen nyligen fattade försvarsbeslutet.

Anf. 2 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Den debatt som efter försvarsbeslutet kom i gång på Västkusten initierades av ett uppmärksammat avhopp från chefsposten för MKV och KA 4 i Göteborg efter de slutsatser som chefen dragit av försvarsledningens tolkning och organisation av uppgifterna i försvarsbeslutet.

Som detta framställs skulle utbildningen i Göteborg inte kunna komma att få den dignitet som den haft och som försvarsbeslutet gett anledning att räkna med. I stället för den bataljonsutbildning som genomförts vid KA 4 under de senaste åren skulle utbildningen bara komma att omfatta ett amfibiekompani, med i förhållande till de senaste årens verksamhet väsentligt färre totalförsvarspiktiga i utbildning, där antalet i utbildning varit ca 400.

Jag har det bestämda intrycket att uppgifterna i hög grad förtjänar att tas på allvar. Av avgörande betydelse är att utbildningen får bedrivas i minst nuvarande omfattning och i de organiserade former som en fullständig bataljonsutbildning ger. En utbildning enbart i amfibiekompani räcker inte för att vidmakthålla en kompetent befälskår och innebär i så fall att KA 4 på sikt kommer att förtvina.

I svaret på min interpellation upprepar försvarsministern riksdagens beslut och, såvitt jag förstår, också vad regeringen kanske ännu tydligare angett i regleringsbrevet till Försvarsmakten, som vi på Västkusten var mycket nöjda med fram till dess att den efterföljande debatten kom i gång. Det är alltså bra, men frågan är om det räcker och om försvarsledningen – oklart på vilka grunder – tolkar beslutet på ett annat sätt.

För att det skall vara fullständigt tydligt vill jag därför ställa en fråga om och få innebörden bekräftad i den näst sista meningen i interpellationssvaret: ”Detta innebär också att det skall finnas förutsättningar att långsiktigt genomföra utbildning enligt vad som anges i regleringsbrevet, däri inbegripet utbildning för amfibiebataljon.”

Frågan är således: Är vi överens om att detta skall tolkas som att utbildningen skall bedrivas vid KA 4 i organiserad form som amfibiebataljon?

Anf. 3 STIG GRAUERS (m):

Fru talman! Till att börja med vill jag tacka statsrådet för det skriftliga svar som jag för några dagar sedan fick i detta sammanhang. Jag har emellertid ytterligare ett par frågor i samband med Marinkommando Väst som jag tycker att det är viktigt att framföra och ställa.

ÖB har mycket tydligt i pressen och i TV uttalat att volymerna av värnpliktiga som skall utbildas inte skall minskas utan snarare, vill jag minnas att han sade, ökas något. Mot det står ett sifferunderlag som jag fått i ett pressmeddelande från marinkommandochefen. Det visar att ÖB måste ha varit missinformerad. Antalet inryckta värnpliktiga till KA 4 för allmän totalförsvarsutbildning minskar enligt detta pressmeddelande med 10 %. Antalet tjänstgöringsdagar totalt för värnpliktiga minskar med 25 %. Antalet inryckta värnpliktiga för just de amfibieförband som Sten Östlund tog upp i sin fråga minskar med närmare 40 %. Detta är både anmärkningsvärt och oroande.

Jag har också sedan förstått att man på högkvarteret avser att utbilda tre av sex amfibiebataljoner på KA 1 och resterande tre amfibiebataljoner på KA 2. KA 4 däremot skulle få uppdraget att enbart utbilda amfibiekompanier. Så till mina frågor:

Känner försvarsministern till de uppgifter som meddelas i ett pressmeddelande från marinkommandochefen? Känner försvarsministern till den fördelning av bataljons- respektive kompaniutbildningen som jag fått uppgift om skall gälla?

Anf. 4 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag har gett ett mycket klart och tydligt, och därtill för göteborgarna positivt, svar och hävdar att det inte bör föreligga några missförstånd efter detta.

Jag vill upprepa vad jag säger i svaret, nämligen att i försvarsmaktsplanen föreslog man att utbildningen vid Göteborgs marinbrigad skulle upphöra. Det gick jag emot av flera skäl. Ett av skälen var att det skulle försämra Västsveriges försvar i Göteborg. Jag ville ha en fortsatt militär närvaro i Göteborg. Därför föreslog jag i propositionen att utbildningen av amfibieförband skulle bibehållas vid Göteborgs marinbrigad. Riksdagen följde detta. Det är alltså regeringen som föreslagit att utbildningen av amfibieförband i Göteborg skall bibehållas.

Sedan startade en diskussion, inte minst i Göteborgstidningar. Det ledde till att vi skärpte tonläget ytterligare i regleringsbrevet. Där står det klart att det är fråga om långsiktig utbildning. På Sten Östlunds fråga kan jag svara ja.

Vi hade ett samtal med ÖB strax före jul om detta. Jag är fullt överens med ÖB om vad regeringens och riksdagens beslut betydde och också om tolkningarna i regleringsbrevet.

Jag tycker inte att någon skall misstänkliggöra ÖB för att inte avse att genomföra regeringens och riksdagens beslut. Det är så många saker som man får höra ryktesvägen och på hörsägen, men det kan man inte regera efter, utan här har regeringen format klara fakta om vad som skall gälla för framtiden för marinbrigaden i Göteborg.

Anf. 5 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Jag är fullt medveten om försvarsministerns insats för att bibehålla verksamheten vid Marinkommando Väst. Den är vi mycket glada för.

Jag är också mycket glad för det mycket klara svar som försvarsministern har lämnat på min fråga. Det var preciserat, och då bör det vara

klart. Jag hoppas att vi inte skall behöva komma tillbaka i nya fråge- och interpellationsdebatter med nästkommande försvarsminister.

Anf. 6 STIG GRAUERS (m):

Fru talman! Jag tolkar också svaret så att det nu är klart och att alla vet vad som gäller. Men kvar står ändå min fråga: Är verkligen avsikten att enbart utbilda amfibiekompanier i Göteborg? Är det avsikten innebär detta – och det är det marinkommandoleeningen i Göteborg poängterar med visst eftertryck – en relativt sett så låg utbildning att den inte kommer att attrahera de duktiga lärarna och officerarna till Göteborg. Dessa kommer att välja någon av de två andra utbildningsplatserna. Därmed befarar man alltså att Göteborgs utbildning uttunnas och att det på sikt kan innebära en nedläggning.

Varför är jag så intresserad av detta? Jo, naturligtvis rent totalförsvarsmässigt men också med tanke på en annan sak som är intressant för göteborgarna. Det gäller helikopterdivisioner. Det är fullkomligt klart för oss som bor på Västkusten, att om vi inte har KA 4 som bas finns det inget underlag för den största delen av helikopterdivisioners stationering i Västsverige. Då kommer vi in på en helt annan fråga, men jag ville ändå belysa den i detta sammanhang och ställer då frågan: Är det alltså så att enbart amfibiekompanier kommer att utbildas på KA 4?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1996/97:107 om Telia och kabel-TV

Anf. 7 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Mats Odell har frågat mig om vilka åtgärder jag och regeringen ämnar vidta nu när den tekniska och konkurrensmässiga utvecklingen gör Telias innehav av sitt kabel-TV-nät extra känsligt.

Telias framtida verksamhetsinriktning m.m. behandlades i departementspromemorian (Ds 1996:38) *Moderna telekommunikationer åt alla*. Efter remiss bereds promemorians förslag nu i Regeringskansliet med sikte på att förelägga riksdagen förslag i månadsskiftet februari/mars i år.

Frågan om Telias framtida inriktning och statens ägarroll kommer då att behandlas. Regeringen beslöt den 16 januari om en lagrådsremiss som behandlar de lagändringar som regeringen ämnar föreslå på teleområdet.

Redan nu kan jag säga att de telepolitiska målen skall uppnås genom lagstiftning. Separata direktiv till operatörer eller avtal mellan staten och operatörer i syfte att uppnå målen bör undvikas.

Detta synsätt bör allmänt sett prägla statens relation till Telia som ägare av bolaget. Det är inte möjligt att ge Telia andra förutsättningar för sin verksamhet än de som gäller för andra operatörer på de olika marknaderna.

Mats Odell vill att frågan om fortsatt ägande av kabel-TV för Telias del kommer upp på bordet inom en snar framtid. Regeringen har för avsikt att under våren i en proposition till riksdagen ge sin samlade syn på teleregleringen och Telias verksamhet.

Anf. 8 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Först vill jag tacka kommunikationsministern för svaret. Som jag skriver i min interpellation har inte minst den tekniska utvecklingen luckrat upp gränssnitten mellan traditionell telekommunikation och framför allt medieområdet. Vad jag särskilt tar upp är den uttalade strategi som Telia har och som framgår av departementspromemorian, att utvecklas mot ett mer renodlat medieföretag, samtidigt som man har väldigt starka intressen i distribution och faktiskt konkurrerar med vad som brukar kallas innehållstjänster med också dem som är hänvisade till att utnyttja den stora distributionsapparat som ägs och kontrolleras av just Telia. Vi har också sett effekterna av vad jag skulle kalla affärsmässiga konflikter i den miljön genom avstängningen av ett antal sportkanaler på senare tid. Problemen finns alltså där, det går inte att blunda för dem.

Nu är Telia ett väldigt välskött och framtidsinriktat företag med en styrelse som väl tar till vara inte bara bolagets utan också kundernas intressen. Frågan gäller om staten över huvud taget skall engagera sig på medieområdet utanför de *public service*-avtal som finns med t.ex. Sveriges Television och Sveriges Radio och som gör att staten de facto inte har några som helst möjligheter att påverka innehållet i sändningarna. Telia kommer snart att ha en mycket stor tillgång till ett bredbandsnät med inte bara telekommunikationer utan också annan medieverksamhet, som TV- och rundradioverksamhet. Där lever man enbart under aktiebolagslagen och telelagen.

Jag blir inte mycket klokare av kommunikationsministerns svar. Det är att vi skall vänta på propositionen. Men det måste finnas några ideologiska principer som nästan skulle sitta i ryggmärken hos ett statsråd och som borde kunna redovisas i kammaren i dag. Jag måste fråga igen vilka riktlinjer regeringen kommer att utgå från i sitt arbete med propositionen i dessa frågor. I departementspromemorian ser man en mycket hälsosam utveckling från en tidigare hållning hos det socialdemokratiska partiet. Den tidigare kommunikationsministerns och regeringens ambitioner på det här området var närmast dunkla ideologiska motiv att rasera och radera våra fina affärsverk. Här finns nu ett uppvaknande, en total omsvängning. Man ser nu de möjligheter som finns på det här området.

Svaret leder ingenstans, utan vi får vänta. Samtidigt ser jag i tidningen Vision i dag att kulturminister Marita Ulvskog uttalat sig i frågan. Hon säger att Telia inte skall vara ett programproducerande eller paketerande företag. Den etiketten måste brytas ner i sina beståndsdelar och tydliggöras, säger hon. Men Telia planerar, Ines Uusmann, investeringar i mångmiljardsklassen inom just det segmentet. Det skulle vara mycket intressant att höra vad som gäller. Är det som kulturministern säger egentligen direktiv till den utredning som förebådas i lagrådsremissen omkring gränssnitten, eller är det fråga om en friåkning – något som kommer att tas tillbaka framöver?

Anf. 9 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag skall börja med utgångspunkten. Telekompolitik och de telekompolitiska målen skall nås via lagstiftning och via en konkurrensneutral reglering. Vad jag vänder mig emot när det gäller den föregående borgerliga regeringens hantering av dessa saker är att man vände på kuttingen. Man började med att öppna telekommarknaden så att det blev

Prot. 1996/97:57

30 januari

*Svar på
interpellationer*

världens mest öppna marknad. Samtidigt fick det egna telefonbolaget – Televerket – en lång rad hängslen och livremmar som gjorde att det blev oerhört svårt att utveckla företaget.

Nu skärper vi regleringen. Vi gör regleringen neutral när det gäller konkurrensen så till vida att alla operatörer skall ha en chans, men de skall också ta samma ansvar som tidigare har lagts på Telia. Detta är nödvändigt, eftersom Telia arbetar på en oerhört dynamisk marknad. Utvecklingen går inte bara fort utan det rör sig snarare om en revolution. Det innebär naturligtvis att Telia har tappat en stor del av sina marknadsandelar – det är olika på olika delar av telekommarknaden. Ett stort antal företag – och det handlar inte om några små företag – har kommit in på den svenska marknaden och tränat sig samtidigt som de har kunnat konsolidera sig på sina hemmamarknader i skydd av ett monopol.

Nästa år öppnas hela Europas marknad. Det enda som är positivt med detta är att man på Telia har varit tvungen att vässa sig, och Telia har nu blivit ett mycket effektivt och bra företag. Den tekniska utvecklingen gör dock att systemen utvecklas med en oerhört hastighet.

Frågan handlar om kabel-TV. Detta var länge en produkt som levde sitt eget liv. Men både Telia och andra aktörer ser nu en utveckling mot att kabelnäten inte bara utnyttjas för det som de hittills har utnyttjats för, utan de kan också utnyttjas för telefoni och annan överföring. Kabelnäten kommer att bli alltmer integrerade i andra tjänster. Det blir också alltmer av individuella tjänster som kommer att gå över dessa nät.

Därför är det litet föråldrat att se kabelnäten som en isolerad företeelse som bara utnyttjas för TV-distribution. Telia och Telias framtida inriktning måste naturligtvis hanteras på ett konkurrensneutralt sätt. Telia skall ha samma möjligheter att utvecklas som de konkurrerande operatörerna.

Anf. 10 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Det är intressant att höra Ines Uusmanns historieskrivning. Jag rekommenderar en omläsning av de interpellationsdebatter som vi hade på den tiden. Jag noterar ändå en mycket kraftig och hälsosam omsvängning när det gäller vad konkurrens betyder på det här området. Jag tror inte att Telias resultaträkningar från dessa år skulle tyda på någon särskild styvmoderlig behandling. Jag tror inte heller att Telias konkurrenser skulle hålla med Ines Uusmann i hennes beskrivning av att Telia hade strama tyglar. Om man studerar regleringen av samtrafikavgifter och hur sådana tvister skulle lösas visar det sig nog att Telia inte har drabbats särskilt mycket.

Däremot tror jag att den nya ordning som nu föreslås, att Post- och telestyrelsen skall få döma i den här typen av tvister, är en positiv och riktig utveckling. Personligen bejakar jag den inriktning som i huvudsak kommer fram i lagrådsremissen. Regeringen verkar vara inne på rätt spår.

Dagens debatt handlar egentligen om kabel-TV. Men jag får inte något direkt svar på min fråga om vad som kommer att hända. Jag blir litet bekymrad när frågan inte avhandlas annat än som ett projekt för en ny utredning. Vilken roll skall Telia ha i samband med de nya integrerade tjänsterna? Hur skall integrationen gå till, en integration som mycket riktigt kommer i och med de miljardinvesteringar som nu sker i bredbandsnät, med det projekt som regeringen har lanserat om digital mark-

TV samt med de förutsättningar som finns för att integrera alla dessa tjänster?

Nu aviseras en ny utredning. Jag tycker ändå att det vore på sin plats att Ines Uusmann något redovisade vilken hållning man har. Är det rimligt att ett helstatligt bolag skall ägna sig åt medieverksamhet, även om man skapar en ny konkurrensmiljö också i infrastrukturen? Det är en intressant fråga.

Och jag vill återigen fråga: Är kulturministerns uttalande i tidningen Vision förankrat i regeringen? Är det ett uttryck för regeringens tänkande på det här området? Det vore också värdefullt att få reda på.

Anf. 11 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Man kan säkert resonera om ifall det har varit bra eller dåligt för Telia med den nuvarande ordningen. Men en sak är säker: Oberoende bedömare är mycket klara över att Telias värde har minskat med ca 10 miljarder på grund av den konkurrenssituation som har diskriminerat Telia under dessa år. Det råder inga tvivel om det. Det framgår vid en jämförelse med om det hade funnits en reglering som från början hade varit konkurrensneutral.

När det gäller den framtida inriktningen förs det ett resonemang i promemorian som faktiskt handlar om de vidareförädlade tjänsterna både på medieområdet och på informationsområdet. Det handlar också om möjligheterna för Telia att ägna sig åt affärer som kan komplettera kärnverksamheten. Att överföra informationsinnehåll ingår definitivt i kärnverksamheten.

Sedan finns det en gråzon som handlar om paketering och bearbetning av informationsinnehåll. I den mån som detta är en komplettering till kärnverksamheten – t.ex. telefonkatalogverksamheten, Gula sidorna osv. – kan jag inte se några som helst problem med paketeringssidan. Gråzonen uppstår när det handlar om att tillhandahålla videofilmer, *video-on-demand* och sådant. Det är viktigt att den diskussionen förs. Men vi skall komma ihåg att de som i det här laget har mest synpunkter på dessa tankar i Telia egentligen är samma grupper som var emot att Televerket en gång ville starta de gula sidorna, nämligen de som själva vill dominera den här marknaden. Det får inte bli så att vi dogmatiskt säger att det är Telias speciella ägarstruktur som avgör vilken verksamhet företaget skall bedriva.

Kulturpolitik och telekompolitik skall bedrivas så att det hela blir konkurrensneutralt. Statens roll som ägare – det gäller Telia, Assi Domän osv. – är att vi skall vara starka och professionella ägare och därmed skapa möjligheter för tillväxt och högt kompetensgivande jobb i Sverige. Den ägarrollen skall vi icke abdikera ifrån.

Anf. 12 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Det vore frestande att diskutera Telias ägarstruktur, eftersom det är mycket aktuellt med ett kapitalläggande. Men jag antar att den här debatten inte är rätt forum för det. Det vore dock intressant att höra vad den ideologiska dagsnoteringen är på detta område. Skall det vara ett fortsatt statligt ägande eller kan man tänka sig att släppa in andra ägare?

Prot. 1996/97:57
30 januari

svar på
interpellationer

Det är alldeles riktigt att Telias värde har minskat med 10 miljarder, och det gäller inte enbart Telia utan det gäller samtliga telekomföretag som arbetar i en miljö som nu öppnas t.ex. inom EU.

Det är fullständigt fel att säga att man hade kunnat behålla det värde som börsanalytikerna värderar 10 miljarder högre än vad det skulle komma att vara om några år, om man hade haft något som kommunikationsministern kallar konkurrensneutralitet. Det hade man klarat om all annan konkurrens hade stängts ute. Vad det skulle innebära för Telia den dag man står i den nya situationen är inte så lätt att avgöra.

Slutligen, fru talman, ligger det självfallet i Telias kärnverksamhet att överföra informationsinnehåll. Men bearbetning och paketering kan Ines Uusmann tänka sig om det är ett komplement till kärnverksamheten. Hon nämner då telefonkatalogen och Gula sidorna. Men det är inte särskilt många människor som kopplar upp sin kabel-TV för att leta i Gula sidorna. Naturligtvis är det, precis som man vid Telia säger i promemorian, framför allt en stor satsning på information i elektronisk form, utbildning och underhållning som nu planeras. Här måste regeringen komma med ganska snabba och distinkta besked.

Anf. 13 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Avslutningsvis vill jag slå fast att det för mig är angeläget att Telia skall vara en konkurrenskraftig operatör och att man skall ha ett sortiment som tillfredsställer kundernas krav. Det finns inga planer på att ändra företagets struktur genom att t.ex. sälja ut eller lägga över kabel-TV till ett annat företag.

Debatten om kabel-TV-operatörer fortsätter ju efter nästa interpellationssvar. Det är oerhört viktigt att Telia har samma förutsättningar för sin verksamhet som alla andra operatörer. Begränsningarna och möjligheterna skall gälla hela marknaden. Det är faktiskt innebörden av konkurrensneutralitet.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1996/97:114 om kabel-TV

Anf. 14 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Åke Gustavsson har frågat mig vilka åtgärder jag har för avsikt att vidta för att öka den enskilda konsumentens möjlighet att påverka kabelföretagens utbud av TV-kanaler.

Jag delar helt de synpunkter som framkommer i Åke Gustavssons interpellation. De stora kabelföretagen har i praktiken en monopolliknande ställning i de olika områden där de verkar. Någon praktisk möjlighet att byta leverantör av TV finns ofta inte i dag. Av förklarliga skäl är endast ett företags kabel dragen till varje fastighet. De boende har bara att välja mellan att acceptera det utbud av TV-kanaler som kabelföretaget erbjuder eller att avstå. Den starka ställning som kabelföretagen på detta sätt får i förhållande till de boende är inte tillfredsställande.

När yttrandefrihetsgrundlagen trädde i kraft den 1 januari 1992 fick vi en etableringsfrihet inom massmedieområdet på samma sätt som vi länge

haft inom tryckfrihetsområdet. Etableringsfriheten innebär bl.a. att kabelbolagen inte behöver tillstånd för att sända TV-program via kabelnäten. Därmed försvann den möjligheten att säkra konsumentinflytande i form av tillståndsvillkor som tidigare fanns.

Enligt yttrandefrihetsgrundlagen får dock krav ställas på kabelföretagen att lämna utrymme för vissa TV-program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning. Därför måste kabelföretagen se till att de boende i anslutna fastigheter ges möjlighet att ta emot marksänd television, i dag SVT 1, SVT 2 och TV 4, samt ett eller flera lokala kabelsändarföretag.

I detta sammanhang vill jag nämna att regeringen har givit den särskilde utredaren Lennart Bodström i uppdrag att bl.a. redovisa förutsättningarna för utökade norska TV-sändningar i svenska kabelnät. I det arbetet kommer utredningen även in på frågan om, och i så fall hur, det går att förbättra konsumenternas inflytande över utbudet av TV-kanaler. Utredningen kommer att analysera yttrandefrihetsgrundlagen och kabelföretagens ställning i förhållande till konsumenter och programföretag. Den kommer att lämna en utvärdering av olika tänkbara legala och politiska lösningar för att förbättra konsumenternas inflytande över kanalutbudet. Utredningens arbete skall vara avslutat i mars 1997, alltså inom kort.

En annan möjlighet att åstadkomma en annan ordning på detta område är att skapa förutsättningar för konkurrens i fråga om distribution av TV. Regeringen överlämnade också i slutet av förra året en proposition till riksdagen om digital marksänd TV. En av anledningarna till att regeringen föreslår att den nya digitala sändningstekniken införs i marknätet är just att förbättra tillgängligheten, säkerställa yttrandefriheten och mångfalden. Genom att digital marksänd TV införs kommer fler TV-kanaler att kunna distribueras direkt till TV-mottagarna utan att tittarna behöver betala något till kabelbolagen för att få TV-signalerna levererade. Detta kommer förhoppningsvis att tvinga kabelbolagen att ta större hänsyn till tittarnas önskemål, eftersom det då kommer att finnas alternativ, alltså konkurrens.

Avslutningsvis håller jag alltså med Åke Gustavsson om att kabelföretagens nuvarande starka ställning kan ifrågasättas. TV är inte en vara vilken som helst. Televisionen är inte bara den inflytelserikaste nyhetsförmedlaren, utan den är också den största underhållaren, en viktig kunskapsförmedlare, ett viktigt forum för samhällsdebatt och en av våra största kulturbärare.

Anf. 15 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka kulturministern för svaret.

Några tidningsrubriker i den debatt som har blossat upp om kabelbolagen: "Stoppa Kabel-TV:s monopol", "Konsten att kränga kanaler", "De fyra svenska kabelbolagen anmäls för Konkurrensverket", "Programbolagen dikterar villkoren på kabeltevenätet", "Kabelbolagen lurar kunderna", "Hyresgäster till storms mot kabelföretag", "Kabelbolag vägrar visa norsk och dansk TV".

I grunden handlar detta om kabel-TV-bolagens relation till individen, och jag menar att individens valfrihet måste sättas i centrum. Denna valfrihet motverkas av att bolagen utnyttjar sin monopolliknande ställning

Prot. 1996/97:57
30 januari

*svar på
interpellationer*

gentemot konsumenterna vid programsättningen. Detta förhållande uppmärksammades senast genom en anmälan från tidningen Vår Bostad till Konkurrentverket. Konkurrentverket har nu med hänvisning till konkurrenslagen skickat anmälan vidare till kabelbolagen och har ifrågasatt missbruk av bolagens dominerande ställning. I skrivelsen står det bl.a.: ”Enligt Konkurrentverkets uppfattning har kabel-TV-operatörerna en stark ställning gentemot konsumenterna. Konkurrens mellan kabelnätoperatörerna om kunderna förekommer i princip endast vid ett upphandlingstillfälle. Försök från kabel-TV-operatörer att etablera sig i ett område där en kabel-TV-operatör redan är etablerad kan inte sägas förekomma i praktiken. — — Sammantaget kan konstateras att den befintliga kabel-TV-operatören åtnjuter betydande marknadsmakt eftersom kunderna inom det befintliga området inte har någon alternativ operatör att vända sig till.”

Kulturministern hänvisar till yttrandefrihetsgrundlagen. I dess 3 kap. 1 § står det att det inte föreligger hinder ”att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning”.

För att göra ett *understatement* vill jag säga att vi nog är överens om att det främsta kännetecknet för kabel-TV-bolagens programurval knappast är konsumentintresset, som ju denna paragraf utgår ifrån. Därför är det rimligt att det sker en översyn av kabelbolagens ställning, i synnerhet då kabelbolagen kommer att erbjuda en rad andra tjänster och därmed utvidga antalet produkter på denna marknad, vilket jag hörde i den tidigare debatten med kommunikationsministern.

Konsumentverket skrev redan 1993 till den dåvarande regeringen om situationen med kabelbolagens ställning utan att över huvud taget få något svar. I det brevet aktualiserades också frågan om en offentlig tillsyn över kabelmarknaden. När yttrandefrihetsgrundlagen antogs markerades från riksdagen att vissa frågor kunde komma att tas upp på nytt. Jag menar att den situation vi står inför, eller är på väg in i, understryker detta, liksom det faktiska monopol som finns.

Kulturministern hänvisar till Lennart Bodströms utredning. Det är alldeles utmärkt, men tyvärr tror jag inte att det räcker med denna. Vi måste höja ambitionerna. Därför kvarstår frågan om vilka åtgärder man nu kan vidta för att skydda och stödja den enskilde konsumenten i förhållande till de monopolistiska kabel-TV-bolagen.

Anf. 16 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Även jag ber att få tacka kulturministern för svaret på denna interpellation. Jag skulle vilja ställa ett antal frågor med anledning av den.

Kulturministern diskuterar nu själva kabel-TV-företagens utbud. Det kan man förvisso göra, men det problemet löses mycket enkelt genom att digitaliseringen av kabel-TV-nät kommer att ge ett enormt brett utbud av program. Problemet att välja mellan olika kanaler i de olika utbudena kommer att försvinna. Dessutom kommer den multimediala utvecklingen med sändningar via satellit, eller t.o.m. via telefontrådar, att göra att den enskilde kommer att ha väsentligt mycket mer att välja på i varje givet medium. Detta gäller oavsett om det rör sig om sändningar via kabel med

den digitala tekniken, via satellit med den digitala tekniken, via telenätet eller, som det blir fråga om ännu längre fram, via elnätet.

Det är intressant att kulturministerns inställning i de här fallen är den rakt motsatta. Hon har lagt fram ett förslag till riksdagen som innebär att den digitala tekniken inte skall användas för att ge den här bredden. I stället skall man fånga upp en teknik som minskar utbudet så mycket som möjligt så att, uttalat, staten kan ha kontroll över det utbud som publiken får ta del av.

Då skulle jag vilja ställa den första frågan: Hur kan det komma sig att kulturministern i det ena fallet säger sig värna att publiken skall kunna ha en mångfald, men sedan lägger fram förslag som gör att den helt nya teknik som nu kommer i själva verket blir till en metod att begränsa publikens utbud?

Den andra frågan är: Om det är så att kulturministern vill vidga publikens möjligheter att välja, varför då inte omgående låta Sveriges Television sända digitalt via satellit så att denna teknik kan tas emot i Sverige och av de andra nordiska ländernas televisionsföretag?

Den tredje frågan är: Om det finns ett uppriktigt uppsåt att bredda publikens möjligheter att välja och bli mindre beroende av det enskilda kabelföretaget, varför då inte omgående göra det som omgående kan göras, nämligen att öppna M4 och M5, de frekvenser som vi skulle kunna använda i Sverige för att redan under det kommande året se till att ett ökat programutbud kommer publiken till del? Det skulle kunna vara fråga om regionala TV-stationer eller om nationellt samverkande TV som också sänder t.ex. utbud från de övriga nordiska länderna. Det skulle innebära ett bredare utbud än vad publiken har i dag och ett bredare utbud vid sidan av kablarna, och det skulle ge just den mångfald som ligger i yttrandefrihetens uppriktiga tanke.

Varför säger kulturministern nej till en teknik som innebär att man får den bredd som gör att publiken inte blir beroende av det enskilda kabel-TV-företaget? Varför föreslår kulturministern i stället en teknik som innebär att publikens utbud skall begränsas, som har som syfte att ge staten kontroll och som bygger på att statliga eller offentliga myndigheter, inte publiken, skall fördela och bestämma vilka som skall få sända? Varför tar kulturministern inte initiativ till att vi utnyttjar de frekvenser som publiken i Sverige skulle kunna välja program från genom att öppna M4 och M5?

Anf. 17 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Kulturministern! Det blev en annan vinkling på den här debatten än jag hade trott. Jag skulle vilja återgå till det ministern själv slutade med, nämligen televisionen som en av våra största kulturbärare. Jag skulle vilja förstärka bilden av det allmänna, utbredda missnöje som finns i dag. Till *mig* hör folk av sig för att de anser sig lurade, och det tycker jag är allvarligt. De säger att de betalar för en produkt som förändras. Den förändras nu, och den försämras nu. Jag undrar om kulturministern är beredd att stärka den utsedde utredarens, alltså Lennart Bodströms, uppdrag så att konsumenternas inflytande blir reellt.

Sedan undrar jag när vi i den här delen av Norden, Sverige, skall kunna ta in övriga Norden i vår allmänna TV.

Prot. 1996/97:57
30 januari

svar på
interpellationer

Anf. 18 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Åke Gustavsson frågade vilka åtgärder man kan förvänta sig från regeringen på det här området. Låt mig börja med att säga att jag tror att redan den debatt som nu har kommit i gång, och det faktum att Konkurrensverket har tagit kontakt med kabelföretagen, kan vara en inledning till att saker kan hända på detta område. Vi skall avvakta Bodströms översyn. Han kommer ju med denna inom kort. Sedan kommer vi att ta ställning till hur vi skall gå vidare och till om man skall gå vidare på det legala spåret. Där kommer ju inte Bodström att komma med några konkreta förslag. Han kommer mer att göra en översyn. I så fall måste man tillsätta en juristutredning och ha en genomgång av vad yttrandefrihetsgrundlagen skulle kunna medge. Jag skall inte förekomma en sådan diskussion. Det är litet för många "om" på vägen. Om en sådan utredning skulle tillsättas, vad skulle den i så fall kunna föreslå? Jag ger mig inte in på den diskussionen.

Detta är de tre punkter det handlar om: Den debatt som nu har kommit i gång, som naturligtvis också påverkar kabelföretagen, det är inte bra reklam för dem om man säger så, Bodströms översyn och efter den sedan som nummer tre ställningstagandet till hur vi skall gå vidare och till om vi skall tillsätta en juristutredning.

Hökmarks frågor är så polemiska att de är litet svåra att svara på. Det är naturligtvis inte så att förslaget om den digitala marksända TV:n, som ju är ett gemensamt projekt mellan socialdemokratin, regeringen, Folkpartiet, och Centerpartiet, handlar om statlig kontroll och om en teknik som skall göra det sämre för TV-tittarna. Det handlar om det rakt motsatta, alltså om att inte låta marknaden få begränsa tittarnas möjligheter till valfrihet – något som kabelbolagen är ett ganska bra exempel på.

Det handlar om att se till att utbudet med den nya tekniken kan komma alla i hela landet till del. Det skall finnas en möjlighet till valfrihet över hela landet. Det skall finnas öppna avkodare så att man inte hamnar i den situationen att man måste skaffa sig ny teknisk utrustning om man vill välja fritt. Dessutom skall vi se till att vi kan upprätthålla en viss nationell, det handlar ofta om det, lagstiftning när det gäller reklamregler och liknande, detta just för att upprätthålla mångfalden. Jag kan bara inte ställa upp på den förvanskade verklighetsbild som jag anser att Gunnar Hökmark redovisar i sina frågor.

Ewa Larsson frågar om det ökade konsumentinflytandet och om man skulle kunna stärka Lennart Bodströms uppdrag. Vi har ju låtit Lennart Bodström ta ut svängarna inom det befintliga uppdraget, som bara handlade om de norska TV-sändningarna, just därför att han i det uppdraget kom in på kabelbolagens makt och styrning. Vi kommer inte att ge honom några tilläggsdirektiv. Däremot kommer den översyn han redovisar att ligga till grund för de eventuella beslut vi fattar om att gå vidare med t.ex. en juristutredning.

Anf. 19 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Jag delar naturligtvis kulturministerns uppfattning, att en öppen debatt i en demokrati också kan påverka opinionen. Jag är kanske inte lika förhoppningsfull, att döma av de hittillsvarande reaktionerna från företrädare för kabel-TV-bolagen, om vilken vilja eller förmåga de har att ta till sig den här diskussionen. Den hittillsvarande reaktionen har

ju varit att de stora elefanterna i det här sammanhanget i stort sett har sagt att det är bra som det är. Och det är det ju ur deras synpunkt.

Det handlar också om mycket pengar. Det genereras höga vinster åt kabel-TV-bolagen, i stor utsträckning beroende på den här monopolställningen. Svenska Kabel-TV redovisade 1995 en vinst på 42 miljoner kronor efter att ha lämnat ett koncernbidrag på 38 miljoner. Stjärn-TV gjorde en vinst på 6 miljoner kronor efter att ha lämnat ett koncernbidrag på 59 miljoner kronor till Singapore Telecom. Det är monopolsituationen som medger detta.

Den andra punkten gäller hänvisningen till Lennart Bodströms utredning. Den kommer snart, och den skall vi allihop naturligtvis med stort intresse läsa. Men skall jag vara riktigt uppriktig tror jag att den nuvarande yttrandefrihetslagens 3 kap. 1 §, som vi ingående måste diskutera i det här sammanhanget, gör att de känner sig trygga så länge som vi som företrädare riksdagen eller regeringen inte säger att vi är beredda att ifrågasätta detta, allra helst som riksdagen i anslutning till beslutet om yttrandefrihetsgrundlagen sade att den medietekniska utvecklingen bl.a. innebär att riksdagen får anledning att komma tillbaka till det här. Det kan lämpligen ske i form av att regeringen tillsätter en utredning och sedan kommer med förslag till lagstiftning på de här punkterna.

Det är närmast patetiskt att ta del av informationsskriften om digitala sändningar. Telias kabel-TV gick i höstas ut till ett antal konsumenter och sade så här: I höst blir det stora förändringar bland dina TV-kanaler. Det var rubriken, sedan säger man: Nu förbereder vi oss för den digitala framtiden med möjlighet att sända upp till 250 TV-kanaler. I och med det behöver vi redan nu möblera om programutbudet.

Dessa sändningar finns inte i kabelnäten i dag. Vad man gjorde var att slänga ut franska TV 5 för att i stället ta in en annan kanal, som man ur kommersiell synpunkt tyckte var bättre. När man av kommersiella skäl vill vidta en åtgärd skyller man på de digitala förändringarna. Sanningen är att vi här pratar om en tioårsperiod, beroende på hur man kan puffa på det här, innan vi har ersatt de analoga mottagarna och genomgående fått digitala sändningar över hela landet. Och att nu stuva om i programutbudet med hänvisning till *brave new world* tycker jag är litet konstigt. Digitala sändningar är bra, det skall vi ha. Men man kan inte använda det som ursäkt för att stuva om i sändningarna.

Jag konstaterar alltså att som det ser ut i dag hindras konsumenterna från att se de kanaler som de skulle vilja ha tillgång till, och de utsätts för ett stort godtycke när kabelföretagen tar bort och lägger till kanaler i sitt utbud, utan att konsumenten har något som helst inflytande. Det är faktiskt de som skall betala i slutändan.

Anf. 20 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Varje typ av monopol är någonting som man bör undvika och som man skall bort ifrån så snabbt som möjligt. Det var därför jag tog upp den diskussion som Marita Ulvskog uppenbarligen inte gillar, därför att den visar på en uppenbar paradox i det hon säger.

Problemet är att det med det rätt omfattande antal kanaler som med dagens teknik är möjliga i kabel-TV-kanalerna blir trångt om utrymmet. Då blir det olika typer av utbud. I en utveckling där man använder sig av den digitaliserade tekniken blir antalet kanaler, precis som Åke Gustavs-

Prot. 1996/97:57
30 januari

svar på
interpellationer

son pekade på, så brett och så omfattande att den typen av problem inte längre uppstår. Om man dessutom lägger till de möjligheter som finns via satellit och alla andra sätt för den normala TV-mottagaren att ta till sig programmen, bortfaller också problemen med att någon väljer programutbudet. I en miljö där man bara i *ett* nät kan välja mellan 250 olika kanaler finns inte det problem som är upptakten till dagens situation.

När det gäller tidsutvecklingen skulle jag vilja att Åke Gustavsson litet närmare studerade det som sker. Det handlar inte om tio år in i framtiden.

Jag kan bara konstatera, Marita Ulvskog, att möjligheten finns att politiskt bejaka en utveckling som innebär att den digitala tekniken löser de problem som vi här debatterar. Men Marita Ulvskog är ansvarig för ett förslag som innebär att man begränsar antalet kanaler i den teknik som hon föreslår. Det är det uttryckliga syftet, fru talman, i den utredning som finns och i hennes egen argumentation, att det offentliga skall ha kontroll över utbudet. Då urholkar man sina egna resonemang. Se i stället till att bejaka alla de möjligheter som finns med den analoga televisionen, genom fler kanaler och genom att se till att vara positiv till en digitalisering av våra kabel-TV-nät. Då försvinner monopolproblemen.

Anf. 21 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Demokrati innebär också att ha möjlighet att välja bort, tycker jag.

I det svar som kulturministern har gett Åke Gustavsson står det klart och tydligt att man för att förbättra konsumenternas inflytande behöver titta över olika tänkbara lösningar. Då undrar jag: Varför säger ministern att hon avser att återkomma med eventuella åtgärder? Det måste väl bli så att åtgärder vidtas. Som utvecklingen ser ut, vilket andra har utvecklat ingående här, och som lagstiftningen ser ut, kan man inte säga "eventuella" åtgärder om man vill stärka konsumenternas möjligheter att välja och även välja bort. Då måste man återkomma med åtgärder.

Sedan ställer jag frågan igen: När blir det möjligt för oss i den här delen av Norden att i vår allmänna TV se alla program från Norden?

Anf. 22 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag håller verkligen med Åke Gustavsson om att det nog inte räcker med en öppen debatt för att hålla tillbaka dem som har ekonomiska intressen på det här området. Jag håller också med honom om beskrivningen av att konsumenterna, TV-tittarna, utsätts för ett monopolens godtycke i det här fallet.

Yttrandefrihetsgrundlagen ger möjlighet till lagstiftning om att konsumenterna skall kunna påverka utbudet i kabel-TV. Jag kanske är onödigt försiktig när jag säger att Lennart Bodströms översyn eventuellt skall leda till en fortsättning i form av en juristutredning. Jag vill ändå hålla fast vid det, därför att jag tycker att jag måste få läsa vad Lennart Bodström kommer fram till. Jag vill verkligen inte alls utesluta, utan snarare säga att det är sannolikt att vi tillsätter en juristutredning som går vidare med detta och som tittar närmare på vad en sådan lagstiftning skulle kunna innebära.

Det kan vara en komplikation att yttrandefrihetsgrundlagen inte kan kompletteras med en sådan tittar- eller konsumentmakt som också innehåller en möjlighet till sanktioner, men nu har jag gått händelserna väldigt långt i förväg. Vi tycker i Kulturdepartementet att det här är en väldigt viktig fråga. Vi följer den mycket noggrant, och vi kommer att successivt komma med förslag för att så långt möjligt stärka tittarnas möjligheter att själva göra val.

Jag kan bara konstatera att Gunnar Hökmark i denna fråga, som i så många andra moderata frågor, står väldigt ensam. I förslaget om det digitala nätet för marksänd TV är vi tre partier som står bakom det konkreta förslaget. Jag vet också att Kristdemokraterna känner stark sympati för huvuddragen i förslaget. Därmed står Gunnar Hökmark rätt ensam i sin argumentation om att detta skulle vara ett slags försök från statens sida att minska valfriheten i stället för tvärtom. Men det är klart: Har man en grundvärdering som innebär att det bara är rena marknadslösningar som kan ge valfrihet är detta begripligt; då är det logiskt att resonera som Gunnar Hökmark. Jag har helt andra grundvärderingar.

Vad gäller Ewa Larssons fråga om det nordiska önskar jag att jag kunde säga när det blir möjligt för oss att se nordisk TV. Denna nästan eviga fråga i det nordiska samarbetet är viktig, och jag tror att detta samarbete skulle betyda väldigt mycket för det nordiska, just i dessa tider då det löper risk att hamna litet vid sidan av eftersom vi är så upptagna av det europeiska samarbetet. Jag vågar inte säga någonting bestämt, men i och med att vi tillsatte Lennart Bodström som särskild utredare när det gäller den norska TV-frågan har vi ändå markerat att vi inte ger upp. Vi tror att den här frågan så småningom kommer att gå att lösa.

Anf. 23 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka kulturministern för den senaste kommentaren av mitt resonemang och av dessa frågor. Jag hoppas att denna debatt rullar vidare. Vi får väl var och en på sin kant göra vad vi kan för detta. Allmänheten har i varje fall tillräckligt länge tvingats se kanaler de inte vill ha och inte fått möjlighet att se kanaler de vill ha. Debatten måste alltså fortsätta. Har man ett hot om lagstiftning över sig borde man också rimligen från kabelbolagens sida ta intryck av debatten i det här sammanhanget.

Den andra frågan som jag gick upp i debatten för gällde diskussionen om nordiska TV-sändningar. Det gäller då i första hand *public service*-företagen. Det paradoxala är ju att vi i politiska och ekonomiska sammanhang alltmer diskuterar vad som händer i Europa samtidigt som vi i de kommersiella TV-kanalerna i ökad utsträckning har en väldig dominans av det angloamerikanska programutbudet. Här håller vi på att få en obalans som jag finner mycket märklig. Jag tror faktiskt att det skulle vara värdefullt för det grannskapsförhållande som vi har med de nordiska länderna att arbeta med att utveckla gemensamma *public service*-sändningar.

Det har ibland hävdats att det kan vara problem med upphovsrätt och sådant. Senare undersökningar visar dock att detta inte är något större problem. Det går faktiskt att lösa. Av de totala kostnaderna för de transnationella sändningarna är, tror jag, 8–10 % just upphovsrättskostnader. De stora kostnaderna är distributionskostnader, och detta får man hantera

på något sätt. Jag tror att om *public service*-företagen i Norden satte sig och diskuterade detta gemensamt och vi politiker – i den mån det behövdes – hjälpte till, skulle det betyda väldigt mycket och vara väldigt positivt, inte bara för den nordiska gemenskapen utan just för mångfalden. Därmed skulle det också bidra till att stärka yttrandefriheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1996/97:106 om den förlängda sjuklöneperioden och de små företagen

Anf. 24 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Gullan Lindblad har frågat mig på vilket sätt jag ämnar leva upp till mitt löfte inför småföretagarna att finna ”en mjukare lösning” för att kompensera företagen för den ökade kostnad som sjuklönebeslutet tillsammans med andra pålagor innebär.

Låt mig först erinra om att de små företagens möjligheter och villkor sätts i centrum i den socialdemokratiska regeringens näringspolitik. I dagsläget är det de små företagen som kan generera tillväxt i motsats till förr då tillväxten främjades av storskalighet. Därför måste politiken inriktas på att skapa så gynnsamma förutsättningar som möjligt för de små företagen att utvecklas och expandera. Detta är ett arbete som sker fortlöpande. Regeringen har bl.a. genomfört en lättnad i dubbelbeskattningen och en sänkning av arbetsgivaravgiften och inrättat den sjätte AP-fonden med möjlighet att tillhandahålla riskkapital till små och medelstora företag. En särskild delegation har tillsatts med uppgift att redovisa regel-förenklingar för småföretag.

Skälen till införandet av sjuklöneperioden har tidigare redovisats i kammaren, men jag anser att de bör upprepas.

Reglerna om sjuklön infördes den 1 januari 1992. Skälen var i huvudsak tre. Dels ökas arbetsgivarnas ansvar för de anställdas arbetsmiljö och hälsa, dels tillförsäkras de anställda en mer rättvis kompensation för inkomstförluster till följd av sjukdom och dels skapas en mer effektiv hantering av den korta sjukfrånvaron.

För små företag infördes en möjlighet att försäkra sig mot sjuklönekostnaderna avseende tiden från den tredje ersättningsdagen.

Uppföljning av sjuklöneperiodens effekter som bl.a. genomförts av Riksförsäkringsverket visar på stora fördelar för såväl den enskilde som arbetsgivaren och försäkringskassan.

Sjukfrånvaron uppskattas ha minskat med 20–30 % sedan sjuklöneperioden infördes 1992. Det motsvarar ca 3 miljarder kronor i minskade kostnader för sjuklöner. Det är i huvudsak arbetsgivar kollektivet som tillgodogjort sig de minskade kostnaderna.

Fr.o.m. den 1 januari 1997 har sjuklöneperioden förlängts från 14 till 28 dagar. Motivet till detta är att regeringen inte anser att arbetsgivarna i tillräcklig utsträckning har tagit sitt ansvar för det förebyggande arbetsmiljöarbetet och för tidiga och aktiva rehabiliteringsinsatser. Arbetsgivarnas ansvar måste nu stärkas.

Eftersom arbetsgivarna tidigare har överkompenserats i och med införandet av sjuklöneperioden kompenseras nu arbetsgivarkollektivet för hälften av den kostnad som den förlängda sjuklöneperioden innebär, dvs. motsvarande 1,1 miljarder kronor.

Vi anser att den försäkring som de små företagen kan teckna har fungerat tillfredsställande. När sjuklöneperioden nu förlängs blir försäkringen än mer viktig. Därför föreslog regeringen att det maximala lönekostnadsbelopp ett företag får ha för att ha rätt att teckna försäkringen höjs från 90 till 100 basbelopp. Riksdagen fann detta otillräckligt och höjde beloppet till 130 basbelopp.

Oro har uttryckts från vissa håll för att små företag kommer att drabbas hårt av den förlängda sjuklöneperioden. Vissa menar också att försäkringen inte är väl utformad. Eftersom regeringen arbetar för att småföretagen skall ha samma förutsättningar och konkurrera på samma villkor som stora företag tar jag en sådan oro på allvar.

Regeringen avser därför att inom kort lämna ett utredningsuppdrag för att följa upp effekterna på småföretagen av den förlängda sjuklöneperioden samt småföretagarförsäkringens utformning.

Anf. 25 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka näringsministern för svaret.

Jag hade en debatt i denna fråga med socialförsäkringsministern den 19 november förra året, men eftersom min interpellation föranleddes av näringsministerns löfte inför småföretagarriksdagen om att ”försöka hitta en mjukare lösning” tycker jag att det är riktigt att det är näringsministern som ger svaret också.

Vi moderater avvisade som bekant sjuklöneförslaget eftersom vi var medvetna om framför allt två negativa effekter: dels väsentligt ökade kostnader för företagen, dels risken för att företagen endast vågar anställa helt friska personer i fortsättningen.

Vår spådom har tyvärr slagit in helt i båda avseendena. I snart sagt varje tidning kan man finna oroliga uttalanden från småföretagare som helt enkelt inte vågar anställa fler på grund av de ökade kostnaderna.

”28 dagars sjuklön – värsta dråpslaget hittills”, säger t.ex. Sune Ehring, som är ordförande i SAF:s småföretagarberedning, i tidskriften Näringsliv nr 35/96. De mindre företagen har helt enkelt inte råd att stå för 28 dagars sjuklön plus semesterersättning och sociala avgifter och dessutom betala en vikaries lön. När det gäller de anställda vet vi nu också av erfarenhet att företagen i stor utsträckning kräver friskintyg innan de vågar anställa.

Vi vet nu också att det råder en tolkningstvist mellan arbetsgivarna och fackorganisationerna huruvida den 10-procentiga tilläggsersättningen skall utgå från den femtonde dagen eller ej. Avtalen bygger på att den höjda ersättningen skall betalas efter sjuklöneperiodens slut. Jag skall inte gå närmare in på den frågan här, eftersom det är en pågående tvist.

Flera riksdagsledamöter har efter beslutet deklarerat att de ångrar sig över beslutet, och representanter från regeringens samarbetspartner Centern har sagt att de har dåligt samvete och att något måste göras för att mildra effekterna. Det enda vettiga vore naturligtvis att riva upp beslutet!

Näringsministern säger nu en del vackra ord om småföretagen – liksom i regeringförklaringen – men som vanligt säger regeringen ett

och gör i långa stycken ett annat. Jag behöver bara erinra om fåmansbodelagsreglerna, den fortfarande alltför stela arbetsrätten och löneskatterna.

Vi är överens om att det är de små företagen som kan skapa nya arbetstillfällen – och de behövs sannerligen, med tanke på regeringens ambitioner att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000. I verkligheten ökar arbetslösheten i stället för att minska.

Näringsministern redogör nu för en del åtgärder som har vidtagits för att åstadkomma lättnader för de mindre företagen. Jag anser att en del av dessa åtgärder är bra. Regeringen har tydligtvis insett att ökade skatter och pålagor är ett hinder för fler jobb. När det gäller inrättandet av en sjätte AP-fond anser jag att det är löntagarfonder i ny tappning, men jag skall inte ta upp den debatten här och nu.

Jag är inte överens med näringsministern om att företagen tidigare har överkompenserats. Företagen skall naturligtvis kompenseras fullt ut om den förlängda sjuklöneperioden över huvud taget skall vara kvar. De små företagen har fått ned antalet sjukdagar till 2,73 och "subventionerar" därmed de större företagens 4,44 dagar med större kostnader.

Den försäkring som näringsministern nu talar om är alldeles för dyr för småföretagen, och det var i slutet av förra året ca 8 000 företag som ansåg sig ha råd att betala en sådan försäkring.

Nu ser jag att näringsministern inom kort kommer att tillsätta en utredning. Risker är då att medan gräset växer dör kon.

Får jag fråga: Är det inte möjligt att helt riva upp det här beslutet?

Anf. 26 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag ber också att få tacka näringsministern för svaret.

Statsrådet Sundström sade nyss i sitt svar till Gullan Lindblad att regeringen har för avsikt att utreda och följa upp effekterna för företagen i och med den förlängda sjuklöneperioden.

I en artikel i början av denna vecka i Dagens Industri diskuteras småföretagens problem i och med den förlängda sjuklöneperioden. Där intervjuas statsminister Göran Persson, och han säger så här: "De allra minsta företagen kan drabbas av en ganska stor kostnad om de har otur. Jag är öppen för en konstruktiv diskussion. Jag kan se problemet."

Jag tolkar detta så att ni som är regeringens företrädare ändå har lyssnat på och tagit till er den kritik som landets småföretagare nu har levererat.

Från Vänsterpartiets sida har vi flera gånger under hösten tagit upp diskussionen om småföretagen och sjuklöneperioden här i kammaren. Vi har som bekant ett förslag om att befria småföretagare med högst fyra anställda från denna kostnad. Det har då inte funnits något som helst intresse från Socialdemokraternas sida, och inte heller från Centerpartiets sida, att ens diskutera den här frågan. De frågor och förslag som vi har kommit med har helt enkelt besvarats med tystnad.

Det är oerhört många småföretag som har hört av sig och är oroad. Det har statsrådet själv säkert fått uppleva. Det är viktigt att vi lyssnar på vad småföretagarna själva säger i den här frågan, nämligen att deras vilja att göra nyanställningar kan komma att minska eller försvinna helt och att risken för s.k. utestängningseffekter nu kan bli uppenbar.

Statsrådet Sundström räknade nyss upp vad man har genomfört för att de små företagen skall kunna få utvecklas. Det handlade om en sänkning

av arbetsgivaravgiften, om riskkapitalförsörjningen, om regelförenklingarna och om lättnader i dubbelbeskattningen. Men i det här fallet tycker vi från Vänstern att detta inte är nog. Vad gäller dubbelbeskattningen berörs inte ens handelsbolag och enskilda firmor av detta. Ändå hittar man nu bland de små företagen många företag just med dessa företagsformer.

Det är alltså uppenbara skillnader mellan stora och små företag. Regler som skapas och passar i större företag behöver nödvändigtvis inte stämma in på de små. Det gör de inte heller; det finns det många exempel på. I det avseendet tycker jag att det är väldigt bra att man äntligen ser över regelsystemen.

Den förlängda sjuklöneperioden skulle ju vara ett incitament för företagen att verkligen göra nödvändiga satsningar på arbetsmiljö och rehabiliteringsåtgärder. När det gäller de stora företagen är det en riktig tanke, men för de små företagen är förutsättningarna helt annorlunda.

Fru talman! Jag skulle vilja ställa två frågor till statsrådet Sundström. För det första vill jag fråga om jag har tolkat statsrådet och även statsminister Göran Persson rätt och att det nu verkligen finns en ambition att komma till rätta med de problem som sjuklöneperioden uppenbarligen kommer att ge upphov till i de små företagen. För det andra vill jag fråga om statsrådet, om denna ambition finns, skulle kunna tänka sig att utgå från ett sådant förslag som Vänsterpartiet har lagt i en diskussion för att underlätta för företagen.

Anf. 27 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! Jag vill tacka Gullan Lindblad för interpellationen och statsrådet för svaret på den, som ändå kan sägas innehålla någon öppning.

Vi kristdemokrater tycker att det finns fog för kritik av regeringsförslaget från början, av riksdagsbeslutet som togs och sedan av regeringens hantering av frågan. Förslaget drevs igenom av fyra partier och gruppledningar mot en majoritet av riksdagsledamöter som ansåg att det var ett dåligt förslag men som, av lojalitet mot partier och grupper, röstade mot sin vilja. Det framgår ganska klart av uttalanden som många har gjort efteråt.

Inför beslutet, när förslaget låg och man visste att det här skulle komma, gjordes undersökningar bland företagare om hur det skulle komma att påverka företagen och sysselsättningen. En av undersökningarna visar att 83 % av småföretagarna sammantaget ansåg att småföretagarklimatet hade försämrats av den socialdemokratiska regeringen. När det gäller det här konkreta förslaget ansåg 76 % att det skulle bli svårare att anställa. 78 % ansåg att det skulle bli mycket viktigt att kunna förvänta sig att nya medarbetare hade liten sjukfrånvaro.

En annan undersökning visar att 70 % av företagen menar att de nu måste kräva hälsoundersökning före nyanställningar. I samma undersökning sade 50 % av företagen att de nu kommer att undvika att anställa. Man pekade ut tre grupper, nämligen kvinnor i fertil ålder, äldre och handikappade.

Det vi kristdemokrater hade de stora farhågorna för var just att detta skulle påverka urvalet av anställda och arbetsgivarnas benägenhet att anställa. Det är de två stora farhågorna, plus att det naturligtvis inte är bra att höja företagens kostnader, allra minst i det läge vi har i dag. De här

Prot. 1996/97:57
30 januari

svar på
interpellationer

farhågorna har sedan också bekräftats från forskarhåll, bl.a. av professorn i nationalekonomi Bertil Holmlund.

När vi nu har det här är ett minimikrav naturligtvis full kompensation och en bra försäkring eller någon form av undantagsregler för de mindre företagen.

Regeringen säger att det här är bra och att försäkringen fungerar tillfredsställande. Men ändå går man med på att följa upp effekterna.

Att man är beredd att göra detta är ändå ett framsteg för alla oss som har kritiserat beslutet från början till slut. Att det inte kommer förrän nu tycker jag är synd. Det har att göra med min kritik av hanteringen. Vi fick beslutet. Sedan fick vi näringsministerns uttalande i samband med småföretagarriksdagen och intervjun i Näringsliv, med öppningar till förändringar. Sedan sade ansvarigt statsråd att det alls inte skall komma några förändringar. Sedan uppvaktade en småföretagardelegation Socialdepartementet. Företagare bl.a. från mitt hemlän fanns med. Man ingav dem förhoppningar om att det kanske skulle komma förändringar redan den 1 juli 1997.

För företagarnas skull är dessa besked hit och dit väldigt olyckliga. Våra småföretagare förtjänar att behandlas på ett mer respektfullt sätt, tycker jag.

Anf. 28 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Även jag vill framföra ett tack till statsrådet för interpellationssvaret.

Så något kort om Centerns syn i aktuell fråga: Centern har medverkat till att sjuklöneperioden infördes och nu förlängs. Dåvarande regering, såväl som riksdag, försökte när sjuklöneperioden på 14 dagar infördes att hitta ett skyddsnät för bl.a. småföretagargruppen. Detta gjorde vi därför att det då såväl som nu bl.a. är småföretagargruppen som många av oss i riksdagen oroar oss för.

Samtidigt skall vi konstatera att den sänkning av arbetsgivaravgiften som genomfördes då låg och fortfarande ligger i småföretagarnas intresse. De fick tidigare vara med och betala för de stora företagens ofta mycket höga sjuktal. Då fanns det företag som hade upp till och kanske t.o.m. över 30 sjukdagar per anställd och år. Nu är situationen annorlunda. Sjuktalet har sjunkit rejält.

Riksdagen har med anledning av detta sagt att en förlängning av sjuklöneperioden bör kombineras med utvidgade möjligheter för arbetsgivare att teckna försäkring, samt ett förbättrat högriskskydd.

Ministern har i sitt interpellationssvar sagt att regeringen avser att inom kort lämna ett utredningsuppdrag, för att följa upp effekterna på småföretagen av den förlängda sjuklöneperioden samt småföretagsförsäkringens utformning. Med anledning av detta svar blir mina frågor följande: När är "inom kort"? Vad får utredaren för direktiv? När kommer de att lämnas? När skall uppdraget redovisas? När avser regeringen att förstärkningen av småföretagsförsäkringen – jag anser att riksdagen har gjort en sådan beställning – skall träda i kraft? Jag anser att det är bråttom med att de förstärkningar som riksdagen har beställt träder i kraft.

Fru talman! Jag skall försöka att besvara alla fyras frågor. Innan jag gör det skall jag säga något till framför allt Gullan Lindblad och Rose-Marie Frebran, vars uttalanden jag reagerade litet grand emot.

Om man frågar företagen om de gillar att man lägger ökade bördor på dem är det klart att det är ganska lätt att få en majoritet att svara nej. Det är ungefär lika lätt att få det svaret om man frågar de arbetslösa om de tycker att det är bra att vi minskar vårt stöd i form av ekonomisk ersättning till dem, eller om man frågar pensionärer eller sjuka.

Det märkliga är att ni bara blir upprörda om en grupp reagerar mot detta. Det var därför som det gick åt fanders för er när ni reagerade.

Vi har haft tålamodet att också gå till våra egna – t.ex. till våra fackliga organisationer – och säga att de måste ställa upp på besparingar. De har inte gillat det. Det går säkert att i en opinionsundersökning visa att det är en majoritet av dem som inte vill göra det. Men för att det skall vara någon helhet i politiken måste man faktiskt också våga ta beslut som de egna kanske inte i det korta perspektivet gillar. Detta om opinionsundersökningarna.

Sedan till sakfrågorna som Gullan Lindblad tar upp. Vågar företagen anställa andra än friska? Vi har alla ett ansvar för att inte sprida fördomar. I den nuvarande försäkringen finns en möjlighet att hos försäkringskassan få dem som har en sjukdom klassade i en särskild grupp, så att de inte drabbas av sjuklöneperioden. Därför är just den frågeställningen egentligen inte ett problem. Jag tycker att vi alla har ett ansvar för att informera om att det finns regler för att hantera de människor som ofta är sjuka. De drabbas inte av denna sjuklöneperiod.

Det andra är kostnaderna. Kostnaderna för att försäkra sig för ett företag som har fem anställda är ungefär 25 000 kr per år. Det är mycket pengar, men det är inte en orimlig kostnad för att den vägen skydda sig för den kostnad som man drabbas av när de anställda är sjuka – om man nu vill göra det.

Jag tror inte att man skall göra den tolkning som Gullan Lindblad gör när hon säger att det bara är 8 000 som har tecknat försäkringen. Hon menar att resten inte har råd. Som tur är är det inte så illa ställt med de svenska företagen att det bara är 8 000 företag som har råd med ett utlägg på i storleksordningen 25 000 per år. De svenska företagen mår faktiskt betydligt bättre än vad Gullan Lindblad säger.

Det tredje är överkompensationen, som Gullan Lindblad inte vill dra in. Jag tycker att det känns som om Gullan Lindblad har väldigt gott om pengar om hon kan sprida miljarder på det sättet. Jag kommer inte att medverka till att beslutet rivs upp, men jag är beredd att medverka till en förbättring för de små företagen.

Marie Engström frågade om det finns problem. Jag har svarat ja på den frågan. Det står också i svaret. Hon frågar också om vi är beredda att stödja Vänstern. Jag vill inte nu peka på vilken lösning vi skall välja.

Rose-Marie Frebran säger att man beslutade om förslaget mot riksdagens vilja. Det är mer en kritik mot henne själv än mot mig. Jag tror inte att riksdagen fattar beslut mot sin egen vilja.

Eskil Erlandsson frågar vilken dag vi kan lägga fram direktiven och hur de ser ut. Det svaret får Eskil Erlandsson vänta på någon dag.

Anf. 30 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag måste ändå säga att eftertankens kranka blekhet tycks ha drabbat både regeringspartiet och Centerpartiet, eftersom ni var konstruktörer av beslutet. Jag vill gärna säga att jag är glad över att man börjar tänka om i denna fråga. Beslutet föregicks av en väldigt livlig debatt. Ingen kunde vara omedveten om konsekvenserna av ett kommande beslut.

När jag talar om företagen är det faktiskt inte främst företagens syn jag för fram. Jag tänker på alla de människor som inte kan få jobb på grund av att företagen inte vågar anställa. Vi får tycka vad vi vill om att företagen inte anställer handikappade, men det hjälper inte hur många deklARATIONER om att vi har ett ansvar vi än gör. Jag tycker att vi har ett ansvar, men vi ser ju vad som händer. Det är det som är intressant.

Vi är alla besjälade av att vi skall få ned arbetslösheten. Jag såg en siffra på att vi tjänar 1 miljard kronor om vi får ned arbetslösheten med 1 %. De skulle ju räcka till väldigt mycket.

Jag kommenterar inte det näringsministern säger om den tidigare regeringsperioden, för det finns ändå ingen människa som tror på den skräckmålningen i dag.

Jag skulle vilja läsa upp ett litet brev som jag och flera riksdagsledamöter, tror jag, har fått, som beskriver hur ett par makar – i detta fall Fred och Susanne Åhman från Lysvikshandlarn, som är ett småföretag i Värmland – känner det. Vad de säger kan stå som exempel för många småföretagares situation. De berättar att de under den senaste femårsperioden har drivit upp en lanthandel som försörjer bygden med livsmedel, bensin, apoteksvaror, tips och allt möjligt. De arbetar 60–70 timmar i veckan, men de har varit glada över detta. De är riktiga entreprenörer och företagare som lever för det här. De har skapat 4–5 arbetstillfällen i en glesbygd med stor arbetslöshet.

Nu är de ängsliga för att de kanske tvingas lägga ned verksamheten, inte på grund av ett vikande kundunderlag utan på grund av de ytterligare pålagor som de menar att regeringen och riksdagen har skapat. De menar att de inte har de resurser som behövs om någon av deras anställda blir långtidssjuk. De skriver att den försäkring som försäkringskassan erbjuder är mycket dyr. De har bara fyra anställda och försäkringen skulle kosta 15 000–20 000 kronor.

Jag tycker att detta talar för sig självt. De skriver vidare:

Hur har ni tänkt er att alla landets småföretagare med 2–10 anställda skall klara av de enorma kostnader som riskerar att inträffa? I vår lilla värld här på landsbygden i Värmland känner vi redan till tre småföretag som nu skall avvecklas på grund av den nya sjuklöneperioden och rehabiliteringskravet.

De berättar också att arbetsgivaravgiften som sänktes till ca 30 % vid den första sjuklöneperioden har höjts till ca 33 %. Makarna Åhman skriver:

Den kommande s.k. kompensationen ligger ju inom den tidigare sänkta avgiften. Vilket hyckleri!

De tycker helt enkelt att de lever i ett företagsfientligt klimat. De tycker att det är skrämmande att vi beslutsfattare inte kan leva oss in i hur besluten påverkar dem. De skriver:

Tror ni verkligen att det är genom sådana beslut fler arbetstillfällen skapas? Vårt företag har kapacitet för ytterligare två anställda, men vi vågar inte och har inte råd att anställa.

Eftersom näringsministern och alla här representerade partier tycker att den viktigaste frågan i Sverige i dag är att få bukt med arbetslösheten måste vi ta bort alla hinder som är i vägen för nya arbetstillfällen. Därför vill jag till slut fråga: Kommer den här utredningen mycket snabbt med ett förslag, så att inte kon dör medan gräset växer?

Anf. 31 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! Det var statsrådet själv som sade att det är klart att företagen, om man frågar dem, säger att de inte gillar att man lägger bördor på dem. Det var inte jag som använde uttrycket "lägga börda på".

Man trodde väl inte att regeringen skulle syssla med att komma med förslag som skulle innebära ökade bördor på företagen i det läge som landet nu är i. Tvärtom trodde man att bördorna skulle bli lättare och att hinder skulle röjas undan. Det är väl sådant en regering skall syssla med i tider som dessa. Den skall naturligtvis alltid göra det, men särskilt nu.

Statsrådet sade också att riksdagen säkert inte röstade mot sin vilja och att det i så fall var en kritik mot mig själv. Jag röstade enligt min övertygelse. Mängder av riksdagsledamöter har sagt att det var ett dåligt beslut, men att de tvingades rösta för det i alla fall. Det kan inte jag hjälpa. Detta har de själva sagt. Det var inget bra förslag och är det fortfarande inte.

Det är naturligtvis bra att regeringen nu till slut säger att man skall se över det här och ge ett utredningsuppdrag. Tyvärr borde det ha kommit tidigare. Alla färhågor som finns nu har funnits under mer än ett halvår under 1996. Beslutet trädde i kraft den 1 januari, och i bästa fall kommer utredningen till stånd under februari månad. Tyvärr kan det nog inte ske någon förändring redan den 1 juli 1997, såvitt jag förstår. Jag hoppas ändå att regeringen skall skynda på så mycket det går, så att man kan försöka göra några förändringar som kan hjälpa småföretagen.

Anf. 32 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! I Anders Sundströms svar på mina frågor konstaterar jag att han i varje fall tycker att detta är ett problem. Det är bra att vi gemensamt har identifierat ett problem. Men han säger samtidigt att han inte vill peka på en lösning nu. Det är i och för sig ett diplomatiskt svar, men jag tolkar det också som att han därmed heller inte har avfärdat den lösning som vi i Vänsterpartiet har föreslagit.

Det är viktigt att det händer någonting nu. Det kan vara viktigt med en utredning, men det är viktigt att problemen inte göms i en utredning. Jag tror nämligen att många av problemen är identifierade redan i dag. Detta blir litet grand en psykologisk fråga. Det gäller att vi också bryr oss om och lyssnar till vad de små företagen säger till oss, nämligen att viljan att göra nyanställningar kommer att försvinna.

Alla partier har ett gemensamt ansvar för att få ned arbetslösheten. Vi har satt upp stora mål för detta. Det är många som sätter sina förhoppningar just till att de nya jobben skall skapas i de små företagen. Inte minst här i kammaren hör vi företrädare för alla partier säga just detta.

Prot. 1996/97:57
30 januari

*Svar på
interpellationer*

Men det får inte bara bli en läpparnas bekännelse. Nu är det viktigt att vi också kan komma med konkreta förslag.

Anf. 33 TALMANNEN:

Får jag på förekommen anledning säga att ledamöterna får ordet i den ordning de begär det, eftersom det är en interpellationsdebatt. De kan också välja att stå över en omgång. Därför vill jag uppmana ledamöterna att begära ordet tydligt.

Jag förstår att Eskil Erlandsson begär ordet.

Anf. 34 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Normalt brukar man tacka för svaret på de frågor som man har ställt. Jag finner inget skäl att göra det den här gången. Svaret var ju inte särskilt konkret. I och för sig har jag en viss förståelse för det. Det är kanske inte alltid så lätt att ge klara besked när man inte har saker och ting nedtecknade på papper och det dessutom skall till ett och annat beslut någon annanstans innan man kan ge dessa svar.

Jag hoppas att statsrådet instämmer med mig när jag påstår att det är viktigt med ett snabbt agerande i dessa frågor, speciellt vad gäller en utökning och förändring av sjuklöneförsäkringen. Det är till fördel för de små företagen. Det är till fördel för de alltför många arbetslösa, och det skulle ta bort ett osäkerhetsmoment som jag vet finns hos många småföretagare och småföretag i dag.

Det är alltså av yttersta vikt att man särbehandlar den frågan och icke låter en utredningsman jobba under alltför lång tid med alla de frågor som är uppräknade i interpellationssvaret samtidigt. Man skall, som sagt, ta den här frågan litet för sig själv, så att vi får ett konkret och hållfast förslag till hur detta problem skall kunna lösas. Jag tänker på alla dem som nu har drabbats av någonting som de inte tycker särskilt bra om.

Anf. 35 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag skall börja med att vända mig till Gullan Lindblad. Först gäller det detta med att man inte vill anställa de svaga grupperna på grund av det här. Jag tycker återigen att Gullan Lindblad har ett ansvar som riksdagsledamot i Sveriges riksdag. Försäkringskassan har nämligen regler om att just grupper som ofta är sjuka kan undantas från detta system med sjuklön. Vi skall inte sprida en falsk bild. Då gör vi det bara värre än vad det är för dessa människor. De som ofta är sjuka har det tillräckligt svårt utan att vi skall föra ut en osann bild av hur det ser ut.

Sedan gäller det handlarna i Värmland. Jag tycker att Gullan Lindblad skall skriva ett brev till dem och berätta vad den socialdemokratiska regeringen har gjort. Den socialdemokratiska regeringen har medverkat till att dessa företagare i Värmland har fått en kraftigt sänkt ränta på sitt varulager. Räntan på det kapital som är bundet ute i lagret och i butiken har mer än halverats. Dessa företagare i Värmland har fått sänkta arbetsgivaravgifter och lägre skatt på det som blir över sedan de har arbetat och slitit hårt under kanske 6–7 dagar per vecka. De har fått friare anställningsformer. De har kunnat vidkännas en ökad detaljhandelsomsättning med ca 4,5 % under det senaste året. Deras kunder har fått 5 % i reallöneökningar under det här året. Det är den högsta reallöneökningen sedan

1961. Sedan har det lagts bördor på dem. Det är visst mycket farliga ord. Det är tydligen populärt att säga att Socialdemokraterna lägger bördor. Dessa företagare har alltså också fått en börda, nämligen att de skall betala i storleksordningen 1 % mer i sin försäkring för att de skall klara av sjuklöneperioden.

Jag uppmanar Gullan Lindblad att skriva det brevet till dessa handlare i Värmland. Jag tror faktiskt att de inser att den bördan är värd att bära om de tänker på den fördel som de ändå får av att staten ordnar till ekonomin.

Rose-Marie Frebran tycker inte att vi skall lägga några bördor på företagen. Det var så jag uppfattade Rose-Marie Frebran. Jag har litet svårt att förstå det resonemanget. Vi lägger bördor på alla medborgare i Sverige: på sjuka, handikappade, arbetslösa, dem med inkomst av tjänst, dem med inkomst av kapital och dem med inkomst av en rörelse. Det där förstår faktiskt företagarna. Jag tror däremot att detta går att klara ut i en opinionsmätning, att det inte finns någon grupp som vill ställa sig upp och säga att man *inte* vill delta i saneringen av statens finanser. Jag tror inte att företagarna skulle säga det, inte de arbetslösa, inte de sjuka och heller inte löntagarna. Är det något som det finns en väldig samhörighet om i Sverige så är det faktiskt insikten om att gigantiska budgetunderskott är till skada för alla, och alla är därför beredda att bidra med att bära bördor.

Jag tycker fortfarande att det är litet kusligt att en riksdagsledamot i Sveriges riksdag står här och säger att riksdagen mot sin egen vilja har röstat igenom ett förslag. Det är verkligen att ge Bo Holmström draghjälp i sina TV-program. Jag gillar inte det.

Jag skulle gärna vilja svara på Eskil Erlandssons fråga, men detta är ju, precis som Eskil Erlandsson säger, fråga om en beredningsprocess, och jag har inte diskuterat med det ansvariga statsrådet vid vilken tidpunkt detta skall läggas fram. Jag kommer att bevaka att det som finns redogjort också blir genomfört, och jag har också ambitionen och förhoppningen att vi skall kunna göra det rätt snabbt.

Anf. 36 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Om det gläder näringsministern lovar jag i varje fall att sända en kopia av den här interpellationsdebatten till brevskrivarna.

När näringsministern talar låter det som om vi levde i den bästa av världar, men jag tror inte att medborgarna riktigt känner igen sig. Som ett exempel kan jag nämna att vi för 20 år sedan faktiskt låg på andra plats i välfärdsindex i västvärlden, medan vi i dag ligger på sjuttonde eller artonde plats. Vi ligger alltså i botten. Så ser det tyvärr ut, och då hjälper inte någon skrytsamhet, näringsministern.

Jag tror inte att någon av oss har spridit någon skräckpropaganda vad gäller ansvaret för de svaga grupperna, utan vi bara talar om hur det ser ut, vilka effekterna har blivit och att vi är oroliga över detta. De riktigt svaga grupperna är det i varje fall tre av de här representerade partierna som har gått hårt åt på sistone. Regeringspartiet har tillsammans med Centern i många frågor verkligen gått hårt åt de sämst ställda, och vi har från oppositionspartierna i Sveriges riksdag haft gemensamma reservationer mot dessa förslag.

Prot. 1996/97:57
30 januari

svar på
interpellationer

Jag är glad över att man ändå ser över effekterna, och jag vill fråga näringsministern: När kommer ett förslag, och när, ungefär, kan vi vänta oss att det träder i kraft? Ett svar på den frågan skulle behövas för alla dem som är oroliga. Då kanske de börjar våga anställa igen.

Det finns faktiskt ett stort överuttag av avgifter inom sjukförsäkringen, så är det någon som har gott om pengar är det näringsministern. Ett litet tips: Ta litet grand av de pengarna och ge dem till småföretagen och den här försäkringen! Det var ett litet tips att ta vara på.

Anf. 37 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Det är riktigt att Sverige låg kanske inte på andra men i varje fall på tredje plats i denna liga i mitten av 70-talet, efter mer än 40 år av socialdemokratiskt regerande. Sedan har följt nio borgerliga regeringsår och elva socialdemokratiska, och vi ligger numera på sjuttonde plats. Det kan kanske stämma till eftertanke, men det visar också hur nödvändigt det är att vi ökar tillväxten och gör mer för att återta den tätposition som vi hade i början av 70-talet.

Gullan Lindblad frågade när förslaget kommer. Jag kan inte i dag svara på när förslaget kommer. Jag kan i dag svara på den fråga som har ställts till mig och som jag har redovisat, nämligen att vi nu skall se över detta. Jag har också klart uttryckt att jag tycker att det finns brister i förslaget, vilket också statsministern har gjort. Av det kan man dra slutsatsen att vi också vill åstadkomma en förbättring.

Jag vill passa på att säga att jag kanske hade hoppats att arbetsgivarorganisationen och den fackliga organisationen som uppvaktade socialförsäkringsministern om detta tillsammans skulle ha orkat komma med ett förslag till finansiering, när de nu inte ville ha detta system. Jag tycker att det är svagt av dessa intresseorganisationer, som ändå är ganska välförsedda med pengar och utredningsresurser, att man orkar ena sig om en protest men däremot inte orkar ena sig om ett faktiskt alternativ. Det skulle gå mycket fortare om dessa kunniga organisationer också kunde samsas om ett alternativ, alltså inte bara säga nej utan också tala om hurdan finansiering man vill ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 13.47 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Anf. 38 ANDRE VICE TALMANNEN:

Nu vidtar riksdagens frågestund. Följande statsråd kommer att delta: Försvarsminister Thage G Peterson, justitieminister Laila Freivalds, finansminister Erik Åsbrink, arbetsmarknadsminister Margareta Winberg, kommunikationsminister Ines Uusmann, kulturminister Marita Ulvskog. Försvarsminister Thage G Peterson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde inom regeringen. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Frågestund

Volvo Aeros nedläggning i Arboga

Anf. 39 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern.

För några dagar sedan hävdade försvarsministern att det inom Försvarsmakten och försvarsindustrin pågår en organiserad kampanj mot regeringen. Det är ett milt talat mycket allvarligt påstående som ger en bild av att det pågår en konspiration.

Mot den bakgrunden uttalade sig statsministern i denna fråga. Vi kan också läsa i dagens Aftonbladet att han konstaterar: Det finns ingen kampanj mot regeringen från Försvarsmakten.

Jag skulle vilja ha besked från försvarsministern om han vidhåller det påstående som han tidigare i veckan spred, eller om han lika entydigt som statsministern tar avstånd från det. Det är viktigt att det blir klarhet i denna fråga. Oavsett i vilken position Thage G Peterson sitter i regeringen är det inte rimligt att det från regeringsledningen sprids en uppfattning om att det pågår konspiration, utan att man har något underlag för det.

Anf. 40 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Mycket av den upprördhet och det höga tonläge vi sett under de senaste dagarna har utgått från de ord som Gunnar Hökmark nu upprepar, nämligen organiserad kampanj och konspiration.

Det förhåller sig faktiskt så att jag själv aldrig har sagt att det är en organiserad kampanj. Jag vet inte vem som introducerade ordet konspiration i den här debatten. Det kanske någon hugad journalist eller forskare kan undersöka.

I en intervju i TV på måndagskvällen sade jag: Jag vet inte om det är en kampanj.

Hela intervjun bandades. Jag medger att jag borde ha reagerat direkt när TV-reportern tidigare i intervjun frågade om man hade organiserat en kampanj mot regeringen. Jag svarade då att man är ute efter att angripa regeringen. Men i TV-aktuellt senare på kvällen tillbakavisade jag att jag hade använt orden kampanj eller organiserad kampanj. Pålysare och rubriksättare har inte tagit hänsyn till vad jag verkligen sagt. Jag vill tillägga att det finns medier som klart och tydligt har sagt: Försvarsministern har inte använt orden kampanj och konspiration.

Jag har sagt, Gunnar Hökmark, att det inte längre är fråga om Volvo Aero och Arboga, att det nu är ren partipolitik och att det här yppar sig ett bra tillfälle att komma åt regeringen.

Man har i tre dagar lyckats föra debatten dithän att regeringen görs ansvarig både för Volvos flytt och för den uteblivna informationen till regeringen. Samtidigt har, vilket jag beklagar, den viktigaste frågan kommit i skymundan, nämligen vad som händer med jobben i Arboga, vad som händer med människorna, vad som händer med dem som är på väg att förlora sina jobb. Det är den viktigaste frågan. Dit tycker jag att vi skall föra debatten.

Anf. 41 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Man kan diskutera vem som kommit med det höga tonläget. Thage G Peterson uttryckte sig i alla fall så pass tydligt att vi alla hörde det. Även statsministern hörde det och har därför haft anledning att ta avstånd just från detta påstående.

Nu glider Thage G Peterson och verkar inte här i kammaren vilja ta avstånd från det han sagt och som har skapat en källa till misstro och osäkerhet i det svenska samhället. Mot den bakgrunden måste jag ställa frågan: Om inte Thage G Peterson kan ta avstånd ifrån ett uttalande som statsministern otvetydigt har tagit avstånd från, hur avser Thage G Peterson att i framtiden kunna bistå statsministern i hans närhet? Vilken är Thage G Petersons bedömning av sin förmåga att biträda regeringsledningen när han samtidigt står för en typ av ryktesspridning som han ännu inte tagit otvetydigt avstånd från här i kammaren?

Anf. 42 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag glider inte ett dugg. Det är ett försåttligt inlägg som Gunnar Hökmark gör sig skyldig till. Han använder nu de ord som jag tagit avstånd från och som jag sagt att jag aldrig har sagt, nämligen organiserad kampanj och konspiration. Jag upprepar, fru talman, vad jag sagt. Jag har icke använt dessa ord. Men de har använts flitigt av andra under senare tid.

Jag skall medge en sak, Gunnar Hökmark, och här tror jag att vi är lika goda kålsupare båda två. Jag har, liksom alla andra som deltagit i debatten, naturligtvis ett ansvar. Jag menar att jag ville reagera när man försökte sprida en felaktig bild av regeringens faktiska försvarsbeslut och av vad det innebär. Regeringen utmålades ensam som syndabock.

Jag är fullt medveten om att en överdriven debatt inte gynnar dem som riskerar sina jobb i Arboga. Dit vill jag föra debatten igen.

För att lugna Gunnar Hökmark på en annan punkt vill jag säga att statsministern nu på förmiddagen har hälsat mig välkommen till statsberedningen på måndag. Han har t.o.m. frågat om jag inte kan börja på lördag morgon.

Anf. 43 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag gratulerar Thage G Peterson till hans arbetstider.

Det är inte det frågan handlar om. Den handlar om det som har väckt stor uppmärksamhet i det svenska samhället, inte beroende på partipolitik utan i medierna som kunde ta del av vad Thage G Peterson sade, och inom de delar av samhället som uttalandet berörde. Försvarsministern svarade nämligen på frågan om det försiggick en organiserad kampanj.

Det är lika bra att vi rensar undan allt detta. Instäm med statsministern och klargör vad försvarsministern avser att göra även från sin nya horisont för att klargöra att ingen annan heller kan bibehålla denna misstanke.

Prot. 1996/97:57
30 januari

frågestund

Anf. 44 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag vill verkligen medverka till att rensa undan alla missförstånd. De som känner mig från den här kammarens debatter har inte intryck av att jag konstruerat missförstånd. Men det måste ändå vara sanningen som gäller. Jag har inte använt begreppet "organiserad kampanj" och inte heller ordet "konspiration". Jag är nyfiken på vem som har använt ordet konspiration. Kanske vill någon journalist eller forskare eftersöka detta. Det viktiga, Gunnar Hökmark, bör väl vara att föra tillbaka debatten till det som gäller människorna i Arboga. Jag tror inte att Gunnar Hökmark har någon annan uppfattning än att detta är huvudfrågan.

Jag tycker illa om att man tillvitar mig ord och uttryck som jag inte har använt. Jag erkänner att naturligtvis också jag har ett ansvar för att debatten har fått ett högt tonläge. Det kan bero på att jag gillar debatt i en demokrati. Det får inte bli för tyst i en demokrati, och jag har därför många gånger stuckit ut huvudet. Men jag har inte sagt att det har varit en organiserad kampanj eller att det här skulle vara fråga om någon konspiration. "Konspiration" är ett hårt ord, och jag reagerade väldigt starkt när jag såg att det fördes in i debatten.

Jag håller med Gunnar Hökmark om att vi bör överge det höga tonläget och komma bort från missförstånden när det gäller det som har hänt under de senaste dagarna. I stället bör vi koncentrera våra insatser till det som vi alla bör hjälpas åt med, nämligen hur vi räddar Arboga och hjälper de människor som i dag känner sig förtvivlade där.

Anf. 45 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag har en följdfråga vad gäller Arboga. Också jag börjar bli hjärtligt trött på tuppfäkningen herrarna emellan. Jag tycker att både ÖB och försvarsministern borde vara väl medvetna om att försvarsindustrin inte har någon stor framtid i en fredlig värld. Det är andra industrigrenar som behövs. Jag skulle därför vilja höra om försvarsministern eller någon annan i regeringen kan svara på om man har diskuterat möjligheterna för Arboga att starta t.ex. en vindkraftsindustri för att möta vårt lands faktiska behov av att få fram en bra energi som är hållbar på lång sikt. Arbogaborna har i det här fallet faktiskt väldigt mycket av kompetens och kunnande som skulle kunna ge dem goda möjligheter att starta en sådan verksamhet.

Anf. 46 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag tog faktiskt upp också de här frågorna i TV-intervjun. Jag sade att den viktigaste frågan i hela Arboga-affären är om vi kan klara jobben i Arboga. Jag menar att både regeringen och Volvo här har ett ansvar. Jag tycker att man skall göra en ordentlig genomgång av vad som kan göras för att stötta Arboga men även för att diskutera om det är möjligt att bibehålla det civila flygmotorunderhållet i Arboga.

Regeringen har under förmiddagen haft Arbogafrågan uppe till diskussion, och regeringen ser mycket allvarligt på den situation som har uppstått för människorna i Arboga och för Arboga kommun sedan Volvo beslutat att flytta den här verksamheten till Trollhättan. Regeringen kommer därför att tillsätta en statssekreterargrupp för att samordna insatserna för Arboga.

Fru talman! Jag skulle önska att arbetsmarknadsministern, som finns med här i dag, får vidareutveckla den fråga som har kommit in beträffande jobben i Arboga.

Anf. 47 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Detta tyder ändå på att man nu börjar agera i Arbogafrågan, men det är faktiskt så att Arboga kommun för flera månader sedan uppvaktade regeringen om den problematiska situation som man hade i kommunen, med det stora beroendet av försvarsindustrin och det framtida behovet av att ta vara på kunskap och kompetens och av att skapa nya industrigrenar. Jag skulle ha önskat att regeringen tidigare hade tillsatt den här delegationen. Då hade vi kanske sluppit den debatt som har uppstått om papper som inkommit eller inte inkommit och i stället kunnat koncentrera oss på framtidsvisionerna och de framtida jobb som behövs.

Anf. 48 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag hade först tänkt låta debatten med försvarsministern bli avslutad och sedan släppa in de många som har frågor till arbetsmarknadsministern, men jag kan, om kammarens ledamöter så önskar, redan nu ge ordet till arbetsmarknadsministern.

Anf. 49 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag har i detta sammanhang anledning att redovisa några synpunkter i ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv. Efter det att jag hade haft kontakter med kommunledning, länsledning och fackliga företrädare åkte jag till Arboga redan den 13 januari i år. Det besöket skedde mindre än en vecka efter det att vi alla, inklusive de anställda på Volvofabriken, hade fått reda på att den skulle läggas ned.

Regeringen kunde självfallet inte efter så kort tid ha en plan för hur framtiden skulle se ut. Detta är, som försvarsministern sade, inte enbart en regeringsfråga, utan det handlar här om att olika aktörer måste samverka. Jag hade inte heller någon fabrik med mig i handväskan, som en del tycktes tro. Det kan för övrigt ingen minister eller regering ha i dessa tider.

I det perspektiv som avser arbetsmarknadspolitiken – mitt fackområde – diskuterade vi hur våra redskap skulle kunna förstärkas, dvs. hur man skulle kunna arbeta med de arbetsmarknadspolitiska instrumenten, om det skulle hända som man då trodde, nämligen att 650 personer skulle bli arbetslösa.

Tidigare samma dag var också statssekreteraren i Näringsdepartementet på plats och diskuterade näringspolitiska frågor. Det är viktigt att skilja på dessa två saker. Den näringspolitiska debatten fortsatte på eftermiddagen. Jag träffade också Volvos representant Arne Wittlöv. Vi

resonerade om det beslut som Volvo hade fattat, och jag framförde då samma kritik till honom som jag hade framfört offentligt.

Därefter övergick vårt samtal till frågan om Volvos sociala och ekonomiska ansvar i en situation som den här. Då lovade Volvos företrädare att Volvo var berett att ta ansvar socialt och ekonomiskt både för enskilda och för regionen. Det är ett löfte som jag i den uppkomna och tragiska situationen trots allt uppskattade.

Jag vill säga att regeringen tar frågan om Arbogas framtid på största allvar. Som försvarsministern har sagt har vi i dag beslutat att tillsätta en statssekreterargrupp, som skall planera för fortsättningen, naturligtvis i samråd med företrädare för Arboga och även i dialog med Volvo. Vi behandlar Arboga med samma allvar som Söderhamn.

Anf. 50 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag vill fortsätta diskussionen med Thage G Petersson. Det faktum att vi till följd av nedskärningar i det militära försvaret får uppsägningar inom försvarsindustrin kan inte komma som en överraskning. Jag måste säga att jag är förvånad över att så är förhållandet och även över att det kommer som en överraskning för arbetsmarknadsministern. Om vi ställer om och gör stora förändringar inom det militära försvaret och inom de militära strukturerna, vilket jag tycker är alldeles utmärkt, måste detta också få konsekvenser för vapenindustrin och för den militära sektorn av industrin.

Jag tycker att det är väldigt märkligt att man inte tidsmässigt ligger väl framme med konsekvensanalyser av förändringarna i försvaret, så att man ser konsekvenserna för industrin och vet hur man skall göra för att möta dessa på ett mycket tidigt stadium. I det här aktuella ärendet borde det väl, såvitt jag förstår, ha skett redan i höstas. Finns det flera konsekvenser av nedskärningarna som borde bemötas tidigt och seriöst med omställningsdiskussioner?

Anf. 51 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag förstår Gudrun Schymans frågeställning. Också jag har mött många påståenden om försvarsbeslutets betydelse och om när regeringen eller regeringarna upptäckte situationen i Arboga. Jag har aldrig hymlat om att besparingen om 10 % inte skulle påverka svensk försvarsindustri. Det är självklart. Jag har i intervju efter intervju sedan jag blev försvarsminister sagt att om vi drar ned på försvaret, är det inte bara förbanden som påverkas utan också svensk försvarsindustri. Det är därför som vi i den försvarsproposition som riksdagen antog avsatte 550 miljoner per år, inte för att omstrukturera försvarsindustrin utan för att säkerställa kompetens.

Försvarsbeslutet från december kan inte ha haft någon större betydelse för Volvos beslut att lägga ned verksamheten i Arboga. Att JAS skulle introduceras i det svenska flygvapnet var känt av alla regeringar som har suttit sedan 1981 eller 1982. Då sade vi att vi skulle gå från Viggen till JAS. Lämnar man Viggen betyder det att flygunderhållet på motorerna i Viggen minskas.

I går visades för övrigt i TV 4 att Volvo redan år 1994 aktualiserat en flytt från Arboga till Trollhättan. Ingen är överraskad av att industrin

Prot. 1996/97:57
30 januari

frågestund

inom försvarsområdet påverkas. Det har vi varit klart medvetna om under många år. Vi har också varit klart medvetna om situationen i försvarsindustrin. Det har inte kommit som någon överraskning för någon. Jag tror inte att någon ledamot i riksdagen tycker att det har varit överraskande att få det budet.

Anf. 52 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det blir ändå en väldigt stor överraskning för de människor som arbetar inom försvarsindustrin varje gång det händer någonting sådant, nu senast i Arboga. Det måste vara någon brist eller brott i kommunikationen när man inte alls är förberedd på den här utvecklingen utan blir tagen på sängen och undrar varför man inte har fått veta någonting.

För att undvika sådana situationer i framtiden frågar jag: Finns det en framförhållning i regeringen? För ni diskussioner om omställningen av försvarsindustrin? Den kommer med nödvändighet att komma, eftersom vi har en annan säkerhetspolitisk situation, vilket rimligen borde innebära att vi använder pengarna till klokare saker än det militära försvaret, vilket i sin tur rimligen borde innebära att vi måste ställa om från militär till civil produktion.

Denna omställningsprocess kräver att man är ute i god tid för att kunna bevara kompetensen. Det kräver också uppmuntran och stöd av en regering. Planerar ni för det?

Anf. 53 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Det är klart att regeringen – och jag tror att det också gäller tidigare regeringar – liksom säkerligen riksdagen är fullt medveten om att neddragningen inom försvaret innebär att vi förlorar jobb både i förbanden och i försvarsindustrin. Hade riksdagen till äventyrs följt Gudrun Schymans partis förslag om att på sikt avveckla hela det militära försvaret hade också hela försvarsindustrin behövt avvecklas.

Nu var riksdagen klok nog att inte följa Gudrun Schymans förslag på den punkten. Men redan 10 % påverkar försvarsindustrin. Arbogas problem kom inte som någon överraskning för regeringen. Det har varit känt länge. Men det konkreta företagsbeslutet, dvs. att man skulle fatta just det beslutet, kände inget statsråd till. Det har också skett en väldig förändring i diskussionen.

Låt mig sedan tillägga följande, fru talman. När vi talar om Arboga skall vi komma i håg att minst hälften, kanske 60 %, av de anställda i dag jobbar i civil produktion som inte har med den militära delen att göra. Det är den delen som jag vädjar till Volvo, och som arbetsmarknadsministern har vädjat till Volvo, att lämna kvar i Arboga. Den har skapats i Arboga av människorna i Arboga, av kunniga och duktiga arbetare och tjänstemän samt företagsledning.

Jag menar att den biten på något sätt tillhör Arboga. På den punkten avser regeringen att så småningom föra ett samtal med Volvo. Men man kan inte kräva att försvaret skall dras ned med stora belopp, Gudrun Schyman, och sedan hävda att det inte skall få någon påverkan på sysselsättningen. Det är klart att det kommer att få det.

Anf. 54 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag och Vänsterpartiet har aldrig hävdad att en omställning från militär till civil verksamhet inte skulle innebära att det blir omställningar också på arbetsmarknaden. Vi har aldrig någonsin hävdad det. Skär vi ned på det militära försvaret får det självfallet konsekvenser för de människor som arbetar inom de områdena. Därför har vi alltid i våra förslag också avsatt pengar till omställning och utbildning. Vi har varit väldigt noga med att säga att det gäller att behålla kompetensen inom industrin. Kom inte med sådana dragningar! De går inte hem!

Det är väldigt många som anser precis som jag och Vänsterpartiet att det är omodernt att kasta ut pengar som vi behöver till vård och omsorg på JAS-projekt och liknande. Den omställningen tror jag inte man kan utmåla som någonting löjväckande. Den uppfattningen delas av väldigt många.

Anf. 55 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna om att alla talare har rätt till enminutsanföranden.

Anf. 56 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Det Gudrun Schyman sade om JAS var i stort sett att Gudrun Schyman nu hotar sysselsättningen i Linköping och underhållet i Trollhättan. Jag menar att vi skall ha ett eget starkt flygplan, och det har vi när vi bygger JAS. Riksdagen beslutade också om en delserie 3.

Regeringen följer självfallet utvecklingen på arbetsmarknaden. Det gör vår duktiga arbetsmarknadsminister, och näringsministern gör sina bedömningar. Den förhandsinformation vi fick om Arboga var ett led i den information som vi tar in från hela försvarsindustrin för att bedöma utvecklingen i försvarsindustrin.

Det förhållande att en verkställande direktör i augusti säger att man har problem i Arboga kan inte innebära att man därmed har informerat om ett konkret företagsbeslut att lägga ned verksamheten. Det är en löpande information regeringen får. Jag har under hela försvarsbeslutsprocessen rest landet runt och fått så många varningar från industriledare om vad det skulle innebära om man sparade 10 % att om de profetiorna blivit sanna hade man inte haft kvar en enda man eller kvinna i försvarsindustrin.

Man utgår alltid från litet "mörk" information när man träffar regeringens representanter. Det har jag levt med inte bara som försvarsminister. Det levde jag i hög grad med som industriminister under sex år.

Anf. 57 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Mot bakgrund av den information vi har fått här i dag om tillsättande av en statssekreterargrupp med anledning av det svåra arbetsmarknadsläget i Arboga, och med anledning av vad Margareta Winbergs nyss uttalade om att man bedömer situationen i Arboga som lika allvarlig som den i Söderhamn, vill jag fråga försvarsministern: Kan statssekreterargruppen också ägna sig åt arbetsmarknadssituationen på andra drabbade orter, med anledning av försvarsbeslutet och omställningen?

Jag tänker närmast på orter i mitt hemområde, nämligen i Skåne. Både Klippan och Ystad behöver gå vidare från avveckling av försvaret till utveckling på det arbetsmarknadspolitiska området.

Anf. 58 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Den här frågan hade vi väntat på. Vi hade kanske inte väntat den speciellt från Ingbritt Irhammar, men vi hade väntat på frågan. Vi är väl förberedda. Mitt svar är: Nej, denna statssekreterargrupp skall syssla endast med Arboga.

Anf. 59 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag vill med anledning av det svaret fråga om regeringen har någon planering. Vi är från Centerpartiet själva ansvariga för försvarsbeslutet, och det står vi för. Men vi ser samtidigt ett behov av att vända avveckling till utveckling och att det kan behövas insatser för de andra kommunerna. Jag tänker då på Klippan, där lika många drabbas som nu i Söderhamn.

Anf. 60 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Låt mig svara på den frågan så här. Det är klart att regeringen följer utvecklingen på de olika orterna runt om i Sverige. Vi använder också de arbetsmarknadspolitiska instrument som finns, och det har jag ansvar för. På dessa orter som är särskilt drabbade har i det här fallet länsarbetsnämnderna ögonen speciellt på detta och försöker att parera den utvecklingen.

Anf. 61 BERIT OSCARSSON (s):

Fru talman! Jag heter Berit Oscarsson, och jag bor i Arboga. Det är min hemkommun. Jag har en man som tidigare är drabbad av arbetslöshet beroende på tidigare beslut. I stort sett hotas nu de flesta av mina grannar att bli arbetslösa. Jag kan försäkra er att de människorna tycker att det är viktigt att vi håller diskussionen till vad vi kan göra för att rädda jobben i Arboga. Det måste vara det viktiga. Att göra det till ett partipolitiskt käbbel eller någonting annat förstör bara för oss alla i denna kammare.

Jag skulle vilja fråga litet grand mer konkret vad som planeras.

För som försvarsministern sade är ju 50–60 % av underhålls- och reparationsverksamheten civil. 40–50 % är militär verksamhet. Flyttas RM 8 så finns det ändå behov av stöd till oss i Arboga, men det viktiga är att jobben blir kvar i Arboga. Jag vill fråga mer konkret: Vad är det som kommer och när kommer det?

Anf. 62 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det är omöjligt för regeringen att besvara den frågan i dag. Närmast förestående är, som försvarsministern sade, en diskussion med Volvo för att åtminstone tala om de civila delarna av företaget. Arbetsgruppen kommer att sätta i gång sitt arbete genast, och vi får låta den få litet ro att sköta det innan vi utlovar det ena eller andra.

Anf. 63 BERIT OSCARSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att statssekreterargruppen finns och att också vi får vara med. De fackliga organisationerna och Arboga kommun har ju arbetat med alternativa förslag. Vi har känt till att verksamheten med RM 8 skulle dras ned så småningom, och därför har man ända fram till i december månad arbetat med en alternativ plan: Vad gör vi när vi skall ställa om? Det är viktigt att vi får ytterligare stöd för att vi skall kunna bevara den oerhört fina kompetens som finns och ytterligare utveckla den civila verksamheten i Arboga.

Anf. 64 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Vad Berit Oscarsson pekade på är väldigt viktigt, och det är skillnaden mellan 60-talet och 90-talet. Nu handlar det om att människor måste mobiliseras, det som vi brukar kalla för underifrånperspektivet. Tiden är förbi när vi kunde flytta fabriker och säga att regeringen kommer att placera en fabrik där. Nu handlar det om ett samspel mellan näringslivet, kommun- och länsföreträdare och staten. Självfallet skall de intressenter som finns i Arboga vara med i det arbete som statssekreterargruppen nu skall sätta i gång med.

Anf. 65 ANNIKA NORDGREN (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja vända mig till försvarsministern. Det är mycket som måste framstå som obegripligt i den här historien, för både politikerna och allmänheten. Tre saker är speciellt obegripliga.

För det första: Varför är det så svårt att säga: Vi har gjort fel, men nu gör vi det bästa av situationen?

För det andra: Nu har vi helt plötsligt fått höra att situationen var välkänd. Man visste självfallet vad som skulle ske i Arboga. Var är då handlingsplanen som borde ha gjorts, så att man hade sluppit stå med byxorna nere nu?

För det tredje: Naturligtvis visste vi om att situationen skulle uppstå. Jag och försvarsministern kan gemensamt glädja oss åt den minskande vapenindustrimarknaden. Men varför skall statssekreterargruppen i så fall enbart se över detta fall? Vi kommer att se många fler exempel på sådana här konsekvenser senare. Skall regeringen betala pengar för den här flytten? Kan man inte lägga dessa pengar på att utveckla kompetensen i Arboga i en civil riktning, i ett hållbart projekt som inte bygger på försvarsindustrin? Jag ser fram emot svaren från försvarsministern.

Anf. 66 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag delar Annika Nordgrens uppfattning att mycket i den här debatten har varit helt obegripligt. Jag vill tillägga att hela det militära försvaret försvinner om Miljöpartiets försvarspolitik skulle genomföras. Då försvinner också hela försvarsindustrin. I sådana fall har Annika Nordgren rätt i att vi skulle få se många fler Arbogafall. Därför får vi andra i Sveriges riksdag hjälpas åt så att Miljöpartiets och Vänsterpartiets försvarsförslag inte genomförs, dels till styrka och gagn för Sveriges styrka, fred och oberoende, dels för att vi skall ha en kompetent försvarsindustri av säkerhetspolitiska skäl.

Fru talman! Detta får bli mitt svar.

Prot. 1996/97:57

30 januari

frågestund

Anf. 67 ANNIKA NORDGREN (mp):

Fru talman! Att påpeka vad man tycker andra har fel i gör inte den egna politiken så mycket bättre. Låt oss nu, som försvarsministern själv ville, föra en diskussion om vad vi skall göra med Arboga och inte om Miljöpartiets försvarspolitik. Vi har nämligen många gånger i riksdagen efterlyst en konkret handlingsplan med insatser för att kunna göra just försvarsindustrin hållbar genom att satsa på civil produktion. Det kan vi göra i Arboga, t.ex. genom ett vindkraftprojekt. Det har talats om närmare en halv miljard kronor. Vill regeringen lägga det på flytten och alltså betala för en flytt, i stället för att lägga pengarna på ett utvecklingsarbete i Arboga med syfte att hjälpa de personer som blir drabbade?

Anf. 68 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Det är så oerhört lätt att säga att man skall gå över från militär till civil produktion. Det har jag hört under alla mina år i riksdagen och i regeringsarbetet. Mot bakgrund av svårigheterna tycker jag faktiskt att man har varit framgångsrik i Arboga. Någon nämnde 60 %, och jag har inte närmare kontrollerat siffran. Men närmare hälften av verksamheten är civil produktion, åtminstone till antalet sysselsatta. På det området har man varit framgångsrik, och jag känner med arbogaborna när de säger att de gärna vill behålla det som de själva skapat i Arboga. Där har jag mina känslor, och på den punkten tycker jag faktiskt som de.

Jag beskylls för att vara planekonom och tycka om planer. Jag hyser en viss kärlek till strukturplaner, det medger jag. Vi har genomfört många duktiga investerings- och utvecklingsprogram, som har betytt mycket för industri- och näringsstrukturen landet över. Men sådant löser inte problemen. Det viktigaste är att landets regering håller sig informerad om vad som planeras och sker i svensk försvarsindustri.

Det var av det skälet som min statssekreterare Lars Rekke besökte Trollhättan. Han ville se på produktionen och på framtidsmöjligheterna. Det besöket har man nu gjort till ett angrepp på Rekke och påstår att han då blev informerad om ett konkret företagsbeslut. Det tillbakavisar jag. Volvo har för övrigt aldrig heller hävdat att man informerat några statsråd om det konkreta företagsbeslutet. Också där har debatten sparat ur på något sätt.

Jag vill gärna säga det som Gunnar Hökmark och jag var överens om: Låt oss nu koncentrera oss på att lösa problemen för Arboga och lägga de övriga debatterna åt sidan.

Anf. 69 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Försvarsministern avslutade med att säga att vi skulle koncentrera oss på Arboga. Det är naturligtvis riktigt att göra det av flera skäl. Men jag vill påminna om att vi under det år som gått har fått 30 000 fler människor i öppen arbetslöshet. Vi har alltså ett förlorat år bakom oss, då vi nu har den högsta arbetslösheten i modern tid. Omräknat innebär dessa tusentals nya arbetslösa ett Arboga varje vecka. För de enskilda människor som nu blir arbetslösa är tragiken naturligvis lika stor.

Min fråga blir: Vilka planer har regeringen som snabbt skulle ge fler jobb och minska arbetslösheten?

Fru talman! Vi har många gånger här i kammaren diskuterat det mer allmänna problemet med arbetslösheten. I juli lade regeringen fram en proposition som bestod av fyra delar: företagssatsning, miljöstatsning, utbildningssatsning och en ny arbetsmarknadspolitik. För att sätta press på oss själva, men också på riksdagen och övriga aktörer, sade vi att vi kommer att gå tillbaka till riksdagen varje halvår med en redovisning av hur läget ser ut. Om det behövdes – och vi trodde redan då att det skulle behövas för att vi skulle kunna nå vårt mål, en halverad arbetslöshet år 2000 – skulle vi gå tillbaka till riksdagen med nya förslag till åtgärder.

Nu i vår kommer en första uppföljning av det slaget, och då kommer det också att bli nya förslag till åtgärder.

Fru talman! När man lyssnar på debatten kan man lätt tro att försvarsministern tror att detta är något slags blindljustring, för att tala i fisketermer. Nej, försvarsministern, det är helt fel. Ljuskäglan är klart riktad på försvarsministern, och det har han varit mån om att den skall vara under veckan. Jag tillhör nog de stackare som hade varit beredda att äta upp sin hatt på att Gunnar Hökmark hade rätt i vad han sade för en stund sedan. Nu avstår jag från det, eftersom det egentligen inte är intressant.

Försvarsministern ville med sin – om försvarsministern tillåter – nästan bisarra vrede för ett par dagar sedan få sjabblet avseende rapportering till regeringskansliet att tona ut. I detta andra sjabbel riktade han sig mot rikets överbefälhavare och en industriledare, den helt oförvitlige Arne Wittlöv i Trollhättan.

Min fråga är: Hur tänker försvarsministern rehabilitera dessa människor, som nu av för dem helt ovidkommande orsaker råkat in i tjabblet?

Fru talman! Den som lyssnade på Arne Anderssons fråga blir på det klara med två saker. För det första vill han göra frågan om Arbogas trygghet och framtid till partipolitiskt käbbel. För det andra tar han ingen hänsyn till mitt svar till Gunnar Hökmark. Mycket av upprördheten och det höga tonläget har utgått från orden "organiserad kampanj" och "konspiration". Det förhåller sig så att jag själv aldrig har sagt de orden. Vem som har introducerat ordet "konspiration" i debatten vet inte jag. Det kanske Arne Andersson kan hjälpa till att forska i.

För mig gäller huvudfrågan nu att vi går tillbaka till en debatt om Arboga – om människorna som hotas av arbetslöshet där. Om vi klarar det kanske vi också klarar andra orters problem bättre. Därför vill jag också gärna säga till Arne Andersson att vi kan lugna ned oss litet. Jag erkände för Gunnar Hökmark att jag själv har ett ansvar för att tonläget i debatten blev högt, vilket hade sina förklaringar. Men nu, när både Arne Andersson och jag har sovit några nätter extra efter en ansträngande Sälenskonferens, kanske vi kan tala med litet mjukare ord.

Anf. 73 ARNE ANDERSSON (m):

Fru talman! Den jovialitet som försvarsministern nu står för brukar han och jag kunna bjuda varandra på. Vi gör det oftast ganska gärna. Men den joviale minister som reste från Sälen och av någon anledning blev retad på hemfärden, så att han av någon anledning har varit arg i två dygn, kan rimligen inte kräva att rikets överbefälhavare och Arne Wittlöv i Trollhättan skall tycka att det är lika skönt att sova och glömma som försvarsministern.

Ministern lämnade departementet, och skulle väl ha kunnat få en mer rofylld färd än en sådan här lätt schavotterande. Det tycker jag är dumt. Säg nu till de pojkar som det här handlar om: Det var väl bra tråkigt att vi skötte vårt ärende så dåligt att ni fick schavottera. Då kanske saken kan läggas åt sidan i och med det.

Anf. 74 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Återigen vill jag säga att mediedebatten om Arboga har spårat ur. Jag tänker inte medverka till att ytterligare skruva ur den. Jag vill nu att vi i stället återgår till huvudfrågan som gäller att ta arbogabor-nas oro på allvar.

Det som jag i ett mycket lugnt samtal med direktör Wittlöv tillbakavi-sade var att jag inte betraktar en allmän information till statssekreteraren vid ett besök den 30 augusti som en information om ett konkret nedlägg-ningsbeslut i Arboga.

Under min tid som industriminister tog jag ofta emot styrelseordfö-rande och verkställande direktörer som informerade om konkreta före-tagsbeslut – beslut som man hade fattat under eftermiddagen eller som man avsåg att fatta dagen efter. Dessa förde vi samtal om, och i många fall fick man klokt nog styrelsen att vänta någon dag eller någon vecka så att vi kunde föra ett lugnt och sansat samtal. Men någon sådan konkret information fick aldrig statsråden, och det har heller aldrig Volvo hävdat. Volvo har menat att den information som gavs till statssekreterarna i realiteten var en information om ett nedläggningsbeslut i Arboga. Men så upplevde inte statssekreterarna det, och jag menar att det inte kan vara fallet. Att sedan Försvarsmakten och FMV i sin information till regering-en skrev om mer konkreta nedläggningsrisker förtar inte mitt krav på en företagsinformation med litet ordning och reda.

Jag har ställt frågan: Varför måste Volvo gå via Försvarsmakten och Försvarets Materielverk för att informera regeringen? Det måste väl vara en direktinformation.

Jag vädjar än en gång till Arne Andersson: Låt oss diskutera sakfrå-gan.

Anf. 75 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Jag skall försöka göra som Thage G Peterson vill. Jag har några frågor som i alla fall jag tycker är väldigt raka.

För det första: Har någon företrädare för regeringen lovat eller tecknat avtal om att statliga medel skall utgå till Volvo Flygmotor för en om-strukturerings som innebär minskad verksamhet i Arboga?

För det andra: Om så är fallet – med hur mycket kommer dessa stat-liga medel att utgå till Volvo Flygmotor?

För det tredje: Finns det någon ekonomisk ram för statssekreterargruppen att arbeta med? Även om vi inte får summan kanske vi kan få veta om det över huvud taget finns någon ram anvisad informellt inom regeringskretsen.

För det fjärde: Om det nu är så att omstruktureringsstöd skall utgå för att flytta verksamhet från Arboga till annan ort – är det teoretiskt tänkbart och möjligt att flytta över en del av dessa medel för att verksamhet skall bli kvar i Arboga?

Detta var fyra, som jag tycker, ganska sakliga frågor.

Anf. 76 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jodå, det var fyra sakliga frågor. Men det var också många frågor, eftersom de fordrar detaljsvar som jag av flera olika skäl inte kan ge.

Regeringen fattade sitt beslut den 19 december. Det innehåller bara en enda sak: det bemyndigar FMV att teckna underhållsavtal för flygplansmotorer. Men beslutet anger inte var underhållet skall ske, och det berör heller inte några kostnader.

Försvarsmakten och FMV har en annan uppfattning om detta, och det är detta som jag vill att JK skall utreda. Jag vill inte rikta kritik mot Försvarsmakten och Försvarets materielverk för att de hävdar sin uppfattning. Det är t.o.m. mycket naturligt att de gör det. Syftet med JK:s granskning är att klara ut myndigheternas befogenheter i detta sammanhang.

Regeringen kommer inte att skjuta till några pengar för flytten. Det är Försvarets materielverk och Försvarsmakten som har den delen. Inte heller kommer det att tas 550 miljoner kronor av försvarspropositionens pengar för att finansiera detta. Det är ett missförstånd. Dessa 550 miljoner, som riksdagen fattade beslut om på luciadagen, skall gå till särskilda tekniksatsningar inom försvarsindustrin för att bevara kompetens och kunnande på det försvarsindustriella området. Inom försvarsindustrin är man mycket lycklig över att man har fått dessa pengar. De gör att försvarsindustrin kan fungera som en del i själva omställningsverksamheten till ett annat säkerhetspolitiskt läge. Vi måste alltså försäkra oss om att vi har en försvarsindustri som kan underhålla de mycket sofistikerade vapensystemen. Dessa pengar får ingen röra. De skall gå till försvarsindustrin för att bevara kompetensen och kunnandet – ingenting annat.

Anf. 77 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Det var möjligt att tolka statsrådet så här: Regeringen kommer inte att skjuta till pengar för flytten, men Försvarsmakten och Försvarets materielverk kan betala för en flytt. Det är möjligt att tolka honom så. Men då blir det udda! Det som statliga organ gör med statliga pengar må nog regeringen ha ansvar för och kontroll över. Så tycker nog de flesta i Sverige.

Frågestunderna skall ju vara korta, men jag tycker att försvarsmministern bör precisera om detta är en rimlig tolkning. Till sina konsekvenser är den nämligen inte helt rimlig.

Statsrådet får ursäkta, men jag skall vara litet polemisk och elak. Statsrådet sade att alla ju har känt till att när man lägger ned Viggen och

bygger upp JAS kommer det att hända någonting. Det visste ju alla. Man får nästan intrycket av att statsrådet sade: Alla visste om att man skulle lägga ned i Arboga, utom just statsråden. Men det var väl elakt tänkt.

Anf. 78 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Lars Bäckström är inte ensam om att säga detta. Det är många som har hävdat det, och betygsatt statsråden på grund av att de inte kan ta emot information. Jag är alltså snart inte överraskad av någonting i den här debatten.

Riksdagen fattade 1981/82 beslut om att man skulle gå över från Viggen till JAS. Alla måste vara medvetna om att om det svenska flygvapnet bara skall bestå av JAS i fortsättningen behövs det inget flygunderhåll på Viggen. Det är en självklarhet.

Åren 1993 och 1994 beslutade företaget att man skulle koncentrera underhållet av JAS till Trollhättan, och det förekom vissa funderingar kring detta. Förvarets materielverk fick den 19 december bemyndigande av regeringen att sluta ett fortsatt underhållsavtal. Det är tolkningen av innebörden i det avtal som diskussionen gäller, och JK skall försöka reda ut detta. Jag kan inte med säkerhet säga vem som får rätt i den diskussionen. Däremot är det min uppgift som beslutsfattare att hävda vad regeringen beslutade och avsåg.

Försvarets materielverk kan välja två vägar när det gäller att få motorunderhållet utfört i Trollhättan. Det är att betala styckepris, att betala timersättning – och den går upp – eller att med andra pengar medverka till att priset blir lägre i Trollhättan. Det regleras i det här strukturavtalet som somliga har sagt att regeringen har tagit ställning till. Regeringen har inte tagit ställning till strukturavtalet av det skälet att det inte fanns när regeringen fattade beslut. Av det skälet kunde regeringen inte göra något ställningstagande i frågan.

Anf. 79 IRÉNE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag har delvis fått svar på min fråga om tydligheten när det gäller information från industrin till regeringen. Men egentligen är ju detta en större principiell fråga. Anser industrin, och i det här fallet Volvo, att i och med att man går upp och talar med t.ex. en statssekreterare så har man fullgjort sina skyldigheter att informera? Det vore bra om jag kunde få ytterligare ett förtydligande av detta från försvarsministern.

Anf. 80 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Detta blir också i viss mån svar på en fråga som Lars Bäckström ställde som jag inte hann med.

Ifrån Volvo, med stöd av uttalande från FMV och Försvarsmakten under senare dagar, hävdar man att regeringen har varit informerad genom statssekreterarens besök i Trollhättan den 30 augusti, genom en uppvaktning på Näringsdepartementet den 4 oktober och genom en senare uppvaktning i november månad. Nu skedde inte dessa uppvaktningar samfällt utan det var dels industrin, dels Försvarsmakten, dels Försvarets materielverk.

Från regeringens sida hävdar jag följande. Det förhållandet att man får löpande information om läget i försvarsindustrin eller att det framgår

av ett brev från FMV och Försvarsmakten att företaget har vissa planer kan inte tas till intäkt för att säga att regeringen var informerad om det slutliga företagsbeslutet. Inget statsråd har blivit kontaktad av Volvo, och inget statsråd har fått information om det konkreta företagsbeslutet. Det har inte heller Volvo hävdad. Man måste vara rättvis på den punkten. Volvo har inte hävdad att man har informerat statsråden. Volvo ansåg att det var tillräckligt med den information man gav statssekreterarna och den som kom via FMV och Försvarsmakten.

Prot. 1996/97:57
30 januari

frågestund

Anf. 81 KARIN FALKMER (m):

Fru talman! Det har framgått med stor tydlighet här att den situation som arbogaborna i dag befinner sig i faktiskt är ett resultat av det beslut som har fattats av regeringen om neddragningar av antalet Viggendivisioner. Jag vill vidga frågan något och ställer en fråga till Margareta Winberg. Ansvaret för följderna av beslut som fattas i regeringen och de förslag som regeringen lägger fram åvilar regeringen. Gör regeringen några som helst konsekvensanalyser när det gäller regeringens förslag på olika områden?

Det är så tydligt i Arboga, och det visar vad som händer. Men det finns ju andra områden, t.ex. småföretagarområdet där man vidgar sjukförsäkringen till 14 dagar och därmed slår ut arbeten. Finns det några tankar inom regeringen på att tillsätta en grupp som gör konsekvensanalyser av beslut som kommer från regeringen? Enligt min uppfattning, med den arbetslöshet som vi har, är det oerhört angeläget att detta genomförs.

Anf. 82 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det går säkert att förfina instrumenten för det här analysarbetet. Låt mig bara säga att det exempel som tas upp, som gäller den förlängda sjuklöneperioden, var ett resultat av den budgetsanering som vi har gjort under de två första åren. Det var en mycket omfattande budgetsanering – den största i modern historia i något land. Det var också en budgetsanering som gick fort. Därav följer att ett och annat misstag självfallet har begåtts. Olika ministrar, inklusive statsministern, har ju sagt att vi skall titta på det här, och det som eventuellt har gjorts fel får vi se över.

Anf. 83 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Fru talman! Det var ett misstag. Jag ville försäkra mig om att jag skulle få ordet när det blir dags att ställa en fråga till kommunikationsministern.

Anf. 84 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag signalerade och frågade om den hörde till den här frågan. Det gäller att hålla reda på det.

Neddragningarna inom Tullen

Anf. 85 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Under våren 1995 beslutade en majoritet i den här kammaren bestående av socialdemokrater och miljöpartister om kraftiga neddragningar av tullverksamheten för budgetåret 1995/96. I samband

med det här beslutet beställde riksdagen en skyndsam utvärdering av effekterna av den kraftiga neddragningen inom Tullverket. Men vad hände med den skyndsamma utvärderingen? Anser finansministern att det är en skyndsam utvärdering när utredningen inte ens har börjat efter ett och ett halvt år?

Anf. 86 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det här en fråga som ligger inom statsrådet Östros ansvarsområde, och jag kan inte svara på frågan.

Anf. 87 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Då skulle jag vilja rikta samma fråga till Thage G Peterson som har ansvar för det övergripande. Det här är en principiell fråga. Riksdagen ger ett tillkännagivande här i kammaren och ber om en skyndsam utvärdering. Det har varit så här i flera olika frågor. Hur kan det komma sig att det har gått över ett och ett halvt år, snart två år, sedan riksdagen fattade beslut om en skyndsam utvärdering och beställer detta av regeringen. Varför är regeringen så senfärdig? När kommer utredningen om Tullens verksamhet och effekterna av detta att starta, och när skall den vara klar? Kan vi få ett besked på den punkten?

Anf. 88 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Nej, jag hänvisar till finansministerns svar. Vi har ju den ordningen för frågestunderna att vi turas om och kommer olika torsdagar. Därför bör frågan ställas när statsrådet Östros finns på plats.

Som talman hävdade jag att när riksdagen hade fattat ett beslut fick det inte gå så värst lång tid innan riksdagen skulle få tillbaka ett resultat. Men som ni vet har jag avgått som talman, och då bör jag inte yttra mig som talman i den frågan.

Postens service

Anf. 89 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Fru talman! Jag vill rikta en fråga till kommunikationsministern. I slutet av förra året ställde jag en fråga till ministern som gällde Postens samhällsansvar och service. Svaret jag fick då gav ett mycket bra besked om att en oberoende konsult skulle tillsättas och få i uppdrag att se över Postens ekonomi och dess möjligheter att även i fortsättningen erbjuda rikstäckande post- och kassaservice. Jag utgår nu ifrån att konsultens arbete genomförs skyndsamt.

Posten AB aviserar stora sparkrav och förändringar. Redan i nästa vecka, den 3 februari, skall Postens regionstyrelse i Karlstad behandla ett förslag till ny postkontorsstruktur. För t.ex. min hemkommun Borlänge och grannkommunerna Falun och Ludvika innebär detta nedläggningar av postkontor i bostadsområden. Det blir alltså en försämring av service och tillgänglighet.

Min fråga till kommunikationsministern är: Är det ministerns avsikt att konsultens arbete och den ekonomiska analysen skall slutföras innan drastiska förändringar i poststrukturen får beslutas och genomföras?

Anf. 90 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Regeringen är lika angelägen som riksdagen om att vi skall ha en rikstäckande kassaservice. För att klara det har Posten och regeringen ett avtal som handlar om hur man skall uppfylla detta mål. Detta avtal gäller under 1997.

När detta sedan skall omförhandlas skall vi som grund ha den ekonomiska genomlysning som just nu har påbörjats och som skall vara klar i slutet av maj eller i början av juni. Den kommer alltså att ligga till grund för de fortsatta diskussionerna bl.a. vad gäller kontorsstrukturen i Posten, men också vad gäller den långsiktiga ekonomiska utvecklingen och frågan om hur Posten skall klara de långsiktiga regionalpolitiska och sociala målen.

Anf. 91 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Fru talman! Det var ett dystert och ganska allvarligt besked, inte minst för alla dem som kommer att drabbas i Kvarnsveden, Forssa, Åselby, Sundborn och Slätta.

Jag måste få läsa ur ministerns skriftliga frågesvar till mig av den 27 november förra året: Som ägare till Posten AB är vi givetvis oerhört angelägna om att de regionala och sociala målen uppnås även i framtiden.

Det som nu förestår, om Posten fullföljer sina planer, är en snabb och från insyn skyddad nedmontering av regionala och sociala mål.

Min följdfråga är då: Är det verkligen förenligt med ett aktivt ägaransvar att inte ingripa i tid för att förhindra en destruktiv utveckling?

Anf. 92 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag kan försäkra Barbro Hietala Nordlund att vi följer frågan om postkontoren från vecka till vecka. Den genomlysning vi gör av den långsiktiga ekonomin är ett led i att vi gör den uppföljningen.

Inom Posten har man också en diskussion om postkontorens struktur, och även där håller vi oss informerade. Jag förutsätter att innan några drastiska nedskärningar görs kommer man att informera ägaren ordentligt om den saken.

Men vi skall också veta att grundproblemet är att vi som kunder använder postkontoren alltför litet. Vi använder bankomater, giroinbetalningar och sådant. Det är detta som är grundproblemet.

Frågestunden var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1996/97:113 om de svenska företagens konkurrenskraft

*Svar på
interpellationer*

Anf. 93 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Bertil Persson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att stärka de svenska företagens konkurrenskraft.

Bertil Persson riktar kritik mot svenskt näringsliv. Bl.a. anser han att basindustrin befinner sig på u-landsnivå. Ericsson, IG JAS och ABB sägs ha misslyckats med sin produktutveckling. Konkurrenskraften är ett resul-

tat av kronans fallande värde. Några uppfinningar av värde har inte gjorts på närmare hundra år, allt enligt Bertil Persson.

Jag diskuterar gärna hur vi skall kunna hålla en bra konkurrenskraft inom svenskt näringsliv, men jag måste säga att den kritik mot företagsledningar och anställda som Persson för fram är djupt orättvis och missledande. Jag tycker också att det hade varit lämpligare om den kritiken förts fram till de berörda företagen, så att de haft möjlighet att bemöta den.

Men även om Bertil Persson varit väl ovarsam med sina formuleringar i interpellationen till mig, tar han upp en mycket viktig fråga, nämligen vad regeringen kan göra för att bidra till företagets konkurrenskraft.

En fundamental förutsättning är en sund ekonomisk politik. Vi strävar efter låga räntor, låg inflation, bra balans i utrikeshandeln och hög sysselsättning.

År 1994 var Sveriges företag i ett mycket utsatt läge efter tre år av havererade statsfinanser, fyrfaldigat budgetunderskott, fördubblad statskuld och kraftigt ökad arbetslöshet. Vid denna tid ifrågasatte stora aktörer på finansmarknaden statens förmåga att betala tillbaka sina lån. Internationella långgivare förstod att den dåvarande borgerliga regeringen hade misslyckats med sin ekonomiska politik.

Jämfört med då har räntorna i det närmaste halverats. Det är av avgörande betydelse för företag som vill investera och satsa på framtida utveckling. Det frigör också kapital för hushållen, vilket bidrar till ökad efterfrågan på hemmamarknaden.

Inflationen är rekordlåg. Reallöneutvecklingen under 1996 uppgår till fem procentenheter. Så stor ökning har vi inte haft sedan 1961. Det kommer också att visa sig i en ökad konsumtion. Enligt handelns utredningsinstitut ökade omsättningen i detaljhandeln med 4,5 % mellan oktober 1996 och samma månad 1995.

Industrin slår orderrekord, och exporten ökar kraftigt. Enligt Konjunkturinstitutet steg exporten av varor och tjänster med över 6 % under 1996, och man förutspår en lika stor ökning de kommande två åren.

Det här visar att de grundläggande byggstenarna för en bra företagsmiljö, som ger möjlighet till konkurrenskraftsförstärkningar, redan ligger på plats.

Det har hela det svenska folket bidragit till genom avsevärda uppofteringar via de besparingar och skattehöjningar som budgetsaneringen krävt. I någon mån har väl också regeringen och jag som tidigare arbetsmarknadsminister och nu näringsminister bidragit till att bygga den tämligen goda statsfinansiella grund företagen kan växa från.

Näringspolitiken syftar till att på grundval av sunda makroekonomiska förhållanden underlätta den strukturomvandling som är nödvändig för att långsiktigt upprätthålla näringslivets konkurrenskraft gentemot utlandet. På så sätt skall förutsättningarna för en uthållig ekonomisk tillväxt och ett ökande antal arbetstillfällen kunna skapas. Det ger landet möjlighet att upprätthålla välfärdssamhällets nivåer på vård, omsorg och utbildning. Välfärdssamhället kan också sägas vara en nödvändig grund för ett framgångsrikt och konkurrenskraftigt näringsliv.

Av detta följer att näringspolitik inte bara är ett ansvar för Närings- och handelsdepartementet, utan också angår snart sagt alla politikområden.

Jag vill i det här sammanhanget säga att jag är glad över att alltför verksam inom politiken nu är uppmärksamma på hur beroende offentlig sektor och fördelningspolitik är av en väl fungerande privat sektor och en god tillväxt i ekonomin.

Näringspolitiken måste ta fasta på och understödja de tendenser i ekonomin som ställer nya krav på företagen. Dit hör det ökade behovet av kunskaper om produkter och produktionsprocesser, ny teknik och nya produkter, miljökrav och de krav på företagens organisation som internationaliseringen ställer.

Jag tänker nu närmare gå in på några av de insatser som gjorts inom Närings- och handelsdepartementet.

Jag vill först nämna att jag siktar på att inom kort, med en bred politisk överenskommelse i energifrågan, lägga fast de framtida förutsättningarna för energitillförseln.

När det gäller utvecklingsbetingelserna i övrigt råder stora skillnader mellan olika regioner. Därför är det viktigt att besluten om vad som skall göras och av vem för att förbättra näringsklimatet flyttas närmare verkligheten. Med tanke på detta har vi initierat en bred samverkan i länen för att utveckla en tillväxtfrämjande närings- och regionalpolitik. Ett stort antal aktörer har engagerats för att tillsammans utarbeta förslag till regionala och lokala initiativ för ökad tillväxt och sysselsättning.

Ett nyckelområde är villkoren för företag och företagande. Det handlar om kapital och service till småföretagen. De mindre företagen spelar som alla vet en mycket viktig roll för förnyelsen i näringslivet och för sysselsättningen. Därför har vi tagit initiativ till en rad åtgärder för att underlätta för de mindre företagen att utvecklas, bl.a. genom reducering av arbetsgivaravgifterna, lättnad i dubbelbeskattningen och förenkling av skatteregler.

En annan viktig uppgift är att stärka näringslivets tekniska kompetens. Företagens förmåga att utnyttja ny kunskap och ny teknik är den främsta drivkraften för tillväxt. Inte minst de små och medelstora företagen måste i större utsträckning få tillgång till den kompetens som finns inom forskningssystemet. Jag vill därför främja samverkan i olika former på det regionala och lokala planet mellan högskolor, industriforskningsinstitut och regionala myndigheter. Vidare vill jag stimulera industriella utvecklingscentrum. Sådana har också regeringen beslutat om i dag på nio orter i Sverige.

En effektiv konkurrens är en grundläggande förutsättning för ett tillfredsställande omvandlingstryck. Därför fortsätter vi arbetet med att skapa ett konkurrenstryck på den inhemska marknaden. Bl.a. pågår en översyn när det gäller konkurrensreglerna för livsmedelssektorn.

Regeringens politik har berett väg för en förnyelse och omställning som stärker de svenska företagens växtkraft och konkurrensförmåga. Vi har lagt grunden för en uthållig tillväxt, och vi kommer att arbeta hårt för att förbättra näringsklimatet under den tid som återstår fram till nästa val, då vi räknar med att få fortsätta under ytterligare en period.

Anf. 94 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka näringsministern för svaret. Jag måste dock säga att jag är bekymrad över att näringsministern är så obekymrad när det gäller kompetensfrågorna och den svenska industrin.

Skall vi ha tillväxt, fordras det inte bara skattesänkningar och avregleringar utan också en kompetens att producera något som det går bra att sälja på export. Om näringsministern inte tror på t.ex. Mac Kinsey-rapporten, som egentligen bara godkänner kompetensen i den svenska lastbilsindustrin, vill jag erinra om att i senaste numret av Ny Teknik föll min blick omedelbart på rubriken: "Sverige bäst på snus och brännvin". Där redovisas NUTEK:s rapport *Kvaliteten i exporten*. Jag skall citera litet grand av den redovisningen:

"Bland de nitton OECD-länder som Nutek undersökt tillhör Sverige och svensk industri de verkliga förlorarna. Sammantaget, sett till hela den tillverkande industrin, är det bara Norge, Grekland, Finland och Storbritannien som går tillbaka mer i relativ kvalitetsutveckling.

För Sveriges del har detta inneburit att reallönerna halkat efter och levnadsstandarden sjunkit. Särskilt den privata konsumtionen har gått tillbaka, enligt Nutek. Exempelvis var den privata konsumtionen år 1993 bara 80 procent av privatkonsumtionen 1970.

De branscher som förlorat i marknadsandelar och relativ kvalitet är verkstadsindustrin, maskinindustrin, livsmedelsindustrin, elektronikindustrin (där Ericssons mobiltelefoner ingår), bil- och motorindustrin, papper och träfiberplattor."

Till yttermera visso säger utredaren: "Däremot är jag tveksam till om en motsvarande studie om tio år skulle ge ett bättre resultat för svensk industri. Utvecklingen går snabbt i OECD-länderna."

Det här är ganska allvarliga saker för Sverige och för näringsministern.

Är inte näringsministern orolig nu när vi befinner oss i en global konkurrens där vi tävlar med Stillahavsasien och Nordamerika med deras massiva kompetenssatsningar?

Är inte näringsministern orolig över att nästa kondratieffvåg, dvs. de produkter som har sin produktcykel framför sig, bedöms gälla optik, gen- och bioteknik, miljö- och solarteknik samt datakommunikation? Där är vi ju tämligen svaga i Sverige.

Är inte näringsministern orolig över att det bara finns 7 % akademiker i det svenska näringslivet och att 37 % av akademikerna på den svenska arbetsmarknaden är födda mellan 1943 och 1952 och snart går i pension?

Är inte näringsministern orolig över att Saab när det gäller planet 340 inte har fått en enda beställning under de senaste åren och att man när det gäller Saab 2000 bara har fått beställningar på 48 plan? 14 av de beställningarna har gjorts under de senaste fem åren.

Är inte näringsministern orolig för exporten och sysselsättningen?

Anf. 95 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! När jag läste interpellationen från Bertil Persson undrade jag om det var en kommunist som hade skrivit den. Först är det en genomgång av hur illa de svenska företagen sköts och hur dåligt de gått. Sedan kommer frågan: Vad gör näringsministern åt detta? Man skulle kunna tro att man befann sig i Moskva när man fick den frågan. Det var emellertid Bertil Persson, som väl är en varm anhängare av marknadsekonomin och som sjunger dess lov, som stod bakom interpellationen. Jag tycker att Bertil Persson tar till sådana överord att budskapet inte riktigt går fram.

Sverige är ett land där man är väldigt van vid att leva under hård konkurrens. Global konkurrens är inget nytt för Sverige. Sverige är ju ett land som tidigt öppnade sig för konkurrens utifrån. Vidare är Sverige ett av de länder där exporten utgör den största andelen av ekonomin. Det är inte det som oroar mig.

Det är klart att det finns brister i svenskt näringsliv. Framför allt gäller det då att den kunskapsintensiva industrin är mindre i Sverige jämfört med hur det är i andra jämförbara OECD-länder. Detta är en brist i svenskt näringsliv.

När man däremot beskriver vår kapitalintensiva industri, vår process-industri, som så oerhört dålig, måste jag säga att jag ofta tycker att statistiken ljuger. Om vi tittar på den kapitalintensiva industrin kan vi konstatera att den haft en fantastisk produktivitetsutveckling under hela 90-talet – fullt i klass med den kunskapsintensiva industrin – och det gör att den också är väldigt stark. Vår export växer också oerhört fort, ja, snabbare än något annat lands.

Jag tycker att Bertil Persson blandar oerhört många siffror för att måla en mycket dyster bild av svenska företag och av anställda vid svenska företag. Men vi har en stor och en framgångsrik export. Vi har relativt starka företag, och vi är vana vid att leva med en hård konkurrens och en öppen marknad. Sverige är ett frihandelsland sedan årtionden tillbaka, så det här är inget nytt för Sverige.

Det finns emellertid ett antal bekymmer. Viktigast är då att vi under ett antal år – under de senaste 20 åren, kan man säga – har investerat för litet i kunskap och kompetens. Det håller den här regeringen på att reparera. Den här tjugoåriga historien är vi kollektivt ansvariga för. Vi har regerat under ungefär lika långa perioder var. Under perioder när socialdemokratin ensam regerade låg Sverige på andra och tredje plats i världen. Vi har således ett gemensamt ansvar här. Det tycker jag är viktigt, och det ingår i den näringspolitik som vi nu jobbar med. De 10 första miljarder som vi tog fram som reformpengar var faktiskt utbildningspengar. Det var 1994, när vi påbörjade det här arbetet. Detta är det första viktiga området.

Ett andra område som är viktigt är området ny teknik. Där ligger Sverige väldigt långt framme. Sverige är kanske det land i världen som satsar mest på forskning och utveckling som andel av BNP – sett både till vad samhället satsar och till vad företagen satsar. Vi kanske inte har samordnat detta tillräckligt effektivt. Jag har tagit fram pengar från det reformutrymme som finns just för att öka överföringen av ny teknik från industriforskningsinstitut och från samhällsforskningsinstitut till de små och medelstora företagen. Det känns viktigt.

Ett tredje område där det finns brister är internationaliseringen. Det gäller då framför allt de små företagens förmåga att jobba på en global marknad. Där har vi genom regeringsombildningen förändrat regeringsorganisationen så att vi nu har knutit ihop närings- och handelspolitiken och också knutit Närings- och handelsdepartementet närmare Utrikesdepartementet för att på det sättet bättre använda vår utrikesorganisation som ett handelsinstrument. Det här är tre områden där jag tycker att vi har gjort betydelsefulla förändringar och insatser.

Anf. 96 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! 1970 låg Sverige på andra plats i OECD-ligan. Nu har vi ramlat ned till mellan sextonde och tjugonde plats – det beror litet på hur man räknar. De länder som den gången vid sidan av Sverige låg i topp, dvs. Schweiz, USA och Luxemburg, ligger fortfarande kvar i topp. Vi är ganska ensamma i den branta utförsbacken.

Det är riktigt att vår processindustri har mycket mer datorer jämfört med hur det är i andra och fattigare länder, men vi säljer fortfarande råvarorna utan att vidareutveckla dem och utan att öka kompetensinnehållet särskilt nämnvärt när det gäller de produkter som vi lämnar ifrån oss.

Vad jag saknar är spetsteknologin. Man har talat mycket om kompetensutveckling, men spetsteknologi är någonting speciellt, vilket – som jag upplever det – forsknings- och utbildningsministern inte riktigt har fattat. Det gäller att vara bättre än eliten. Det är precis detsamma som med idrotten. Det gäller att satsa på den forskning som är framgångsrik och som själv drar till sig internationella pengar. Det handlar inte om rättvisa och fördelning, som utbildningsministern talar om.

I USA och England säger man att det finns behov av ett universitet med forskning per halv miljon invånare. Då skulle Sverige ha haft 18 universitet i stället för 7. Det gäller att skapa tillräckligt kreativa miljöer. Internationellt avråder folk från småhögskolor. Man vill ha ställen där det erbjuds tvärvetenskaplig utveckling som kan ge kreativitet och nya produkter.

Kombinationstjänster mellan industri och universitet är oerhört viktiga att få fram. Det har diskuterats länge, men det finns mycket litet konkret på det området.

På Warwick-universitet i England har man varit lysande på att föra ut sin teknologi. Men vid universiteten och högskolorna i Sverige händer det faktiskt väldigt litet.

Forskningsministern drar ju in pengarna både från forskningsfonderna och från forskningsråden. Det är klart att man blir orolig när man ser dessa värderingar som inte minst NUTEK ger uttryck för i dag.

Anf. 97 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tycker att Bertil Persson har fallit i fällan när det gäller att råvaruindustrin skulle vara en belastning för Sverige. Det är faktiskt Sveriges viktigaste tillgång och kommer att vara det under årtionden framöver. Det är inte alls så att produkterna är utvecklade. Framför allt är processerna oerhört avancerade.

När jag var i Kina med handelsdelegationen kunde jag konstatera att den produkt som till synes är rätt enkel – nämligen pellets från gruvan i Kiruna – nu har ett så högt förädlingsvärde att den går att skeppa runt halva jordklotet och säljas för att användas i masugnarna i Kina. Jag tycker alltså att man skall lämna den enkla diskussionen om att basindustrierna skulle utgöra något slags belastning för Sverige. Jag tycker också att andan i interpellationen går ut på att dessa industrier har räddats genom devalvering. Så är det inte alls. Vi har inte haft en så snabb tillväxt av den kunskapsintensiva industrin, eller spetsteknologin som Bertil Persson uttrycker det, som vi hade förväntat oss. Men vi behöver verkligen vår basindustri.

Bertil Persson sade att vi hade gått bakåt när det gällde rankningslistan. Jag vill påpeka att 1970 hade vi haft nästan 40 års socialdemokratiskt styre i det här landet. Det här fallet kan ju bero på att vi efter mitten av 70-talet har haft svaga regeringar som har kommit och gått. Oavsett om det har varit socialdemokratiska eller borgerliga regeringar har detta säkert inte varit till fördel för Sverige.

Vad är då Bertil Perssons råd till mig? Jo, han vill att man skall förneka råvaran. Det rådet lyder jag inte. Sedan vill han att man skall satsa på eliten. Sverige satsar väldigt mycket på eliten. Vi har ju kraftigt byggt ut högskolesystemet, både under den förra borgerliga regeringen och nu under den socialdemokratiska regeringen. Statsministern sade också i sitt tal i förra veckan i riksdagen att han såg framför sig en ytterligare utbyggnad av utbildningssystemet. Det innebär att vi rätt snabbt kan ta igen det tapp som vi har haft under 15–20 års tid jämfört med andra OECD-länder. Detta gör vi samtidigt som vi åstadkommer en statsbudget i balans.

Däremot har jag en helt annan uppfattning om elit och bredd än vad Bertil Persson har. Han nämner idrotten som exempel. Men det är ett ganska dåligt exempel. Sverige är en av de mest framgångsrika idrottsnationerna i världen sett till vår befolkning. I likhet med några andra småländer satsar vi på breddidrott. Jag tycker att Bertil Persson skulle forska litet grand kring detta. Varför har de länder som satsar så mycket på breddidrott också lyckats att få fram så oerhört många duktiga idrottsmän? Varför har nationer som har satsat brett på musik också lyckats att få fram så många framgångsrika musiker? Grubbla på det ett tag!

Den tredje frågan gällde kombinationen av forskningsresurser. Hur skall vi använda dem så att de kommer närmare tillämpning och närmare industrin? Vi har fattat ett viktigt beslut här. Vi har genomfört en ändring i forskningsstiftelsernas stadgar. De forskningsstiftelser som förfogar över pensionspengarna kan nu samordnas med de forskningsresurser som finns i de olika forskningsråden. På det sättet förbättrar man användningen av pengarna och får ut mera av varje krona. Jag tror att det är bra med en sådan samordning.

Anf. 98 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Visst har det varit olika regeringar under nedgångsperioden. Det är inte detta jag är ute efter att diskutera. Men det är viktigt att få resultat. Vi behöver inhämta det försprång som de andra länderna har fått.

Visst kommer vi att få leva med och leva av råvaruindustrin under lång tid. Det är naturligtvis väldigt bra att vi kan sälja pellets till Kina så att man där kan förädla den svenska malmen. Men det hade kanske varit bättre om vi hade förädlat den här hemma och kunnat sysselsätta människor i förädlingen här i Sverige.

Jag vill inte alls förneka att det kan vara bra att ha basindustrier. Men vad vi saknar – och det medger näringsministern – är ju den spetsteknologi som gör så att vi kan skapa nya produkter som kan säljas till rejäla priser på den internationella marknaden. Vi skall inte bara konkurrera med låga löner och låga priser. Kan vi få en industri med högre förädlingsvärde och högre kompetensinnehåll får vi också större inkomster till landet och möjligheter att öka tillväxt och välfärd.

Jag vill erinra om att i Sverige uppfanns den första datamaskinen, men vi är inte längre inne i den branschen. Maskinen hette Besk och stod i Stockholm. I Sverige uppfanns den platta bildskärmen. Den görs av Canon i Japan i dag. I Sverige kom det första vävnadsvänliga kontrastmedlet – Amipaque. Det tillverkas i Norge i dag. Det gäller också att ta vara på de högteknologiska produkterna.

Jag tror att det är viktigt att näringsministern inriktar sig på att Sverige skall komma över i den produktkonkurrerande sektorn. Man bör inte förlita sig så mycket på den priskonkurrerande lågpris- och låglönesektorn.

Anf. 99 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Efter att ha inlett i ganska frän ton mot Bertil Persson vill jag nu i stora delar instämma i hans senaste inlägg. Jag tycker att det är alldeles för mycket diskussion i Sverige om att man skall möta konkurrens med att bli ännu fattigare och på det sättet tro att det kan skapas jobb. Det finns nämligen ett mycket starkt samband mellan rikedom och andelen av befolkningen som har jobb. Ju rikare ett land är, desto fler människor finns i arbete. Ju högre löner i ett land, desto fler finns i jobb – förutsatt att man har råd att betala dessa löner. Den inriktningen gillar jag verkligen. Bort från låglöneresonemanget och in i produktkonkurrensen!

Jag tycker faktiskt att vi på några områden har gjort bra saker under den här regeringsperioden. Vi har ökat förutsättningarna för spetsteknologi i den meningen att vi har ökat insatserna i utbildning. Vi har ökat möjligheterna att åstadkomma en hård konkurrens, dels genom konkurrensreglerna, dels genom medlemskapet i den europeiska unionen. Vi har också öppnat mot öster för att skapa en större hemmamarknad.

Jag har kanske inte samma bild av att vi har haft en export av uppfinningar från Sverige. Jag tror att det kommer att bli mer och mer av internationell arbetsfördelning. Det kommer att bli allt vanligare att produkter som uppfinns någon annanstans i världen blir exploaterade i Sverige samtidigt som uppfinningar som kommer fram i Sverige blir producerade på andra ställen. Men jag har i grunden samma intryck som Bertil Persson, nämligen att tillväxten kan skapas på två sätt. För det första kan man generellt göra det lättare för de små företagen att växa, och där är den ekonomiska politiken oerhört central. För det andra kan man se till att spetsteknologin och kunskapsföretagen får en större andel av ekonomin. Det är ändå det som skapar tillväxt. Det vore väldigt bra om vi kunde enas om detta, för då har vi kommit någonstans med den här debatten i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1996/97:93 om bekämpning av sprit-smuggling

Anf. 100 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Holger Gustafsson har ställt ett antal frågor till justitieministern om vilka åtgärder hon avser att vidta för att förhindra spritsmugg-

ling. Sålunda ifrågasätter Holger Gustafsson om Tullens och Polisens resurser är tillräckliga och fungerar så effektivt att de på ett betryggande sätt kan slå vakt om den alkoholpolitik som riksdagen beslutat om. Vidare undrar han om justitieministern är beredd att aktualisera problemet inom regeringen för att på så sätt möjliggöra ökade resurser så att denna typ av kriminalitet kan stoppas innan den fått fäste i vårt land. Slutligen undrar Holger Gustafsson om justitieministern är beredd att överväga strängare straff för de kurirer och chaufförer som deltar i verksamheten.

Arbetsfördelningen inom regeringen är sådan att jag skall svara på denna interpellation.

Jag vill till en början säga att jag ser med stort allvar på denna typ av brottslighet, som förutom den rena smugglingen även omfattar annan olovlig hantering av alkohol. Verksamheten är omfattande och dessutom välorganiserad. Den beslagsstatistik som har redovisats är alarmerande. För att bekämpa den organiserade, storskaliga alkoholsmugglingen har emellertid Tullverket utvecklat nya metoder i sin brottsbekämpande verksamhet. Detta har resulterat i att betydande kvantiteter alkohol har tagits i beslag. Som exempel kan jag nämna att tullen under en kortare period i slutet av november och i början av december i fjol genomförde en målinriktad kontrollinsats mot inkommande lastbilar. Under operationen togs 35 000 liter alkohol i beslag.

Regeringen gav i november 1995 Rikspolisstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Läkemedelsverket och Alkoholinspektionen i uppdrag att kartlägga omfattningen av och karaktären på den olovliga sprithanteringen samt att lämna förslag till lämpliga åtgärder för att minska denna verksamhet. Senare har även Generaltullstyrelsen kommit med i den arbetsgrupp som myndigheterna har bildat. Arbetsgruppen föreslår i sin nyligen avlämnade rapport en rad åtgärder för att komma åt den storskaliga spritsmugglingen. Sålunda anser man exempelvis att kontrollen bör intensifieras och att Polisen och Tullen därför bör tillföras extra resurser. Regeringen kommer att noggrant studera innehållet i rapporten och de åtgärdsförslag som lämnats. Rapporten remissbehandlas för närvarande. I sammanhanget kan jag nämna att regeringen tillfört Polisen särskilda resurser inom ramen för gruppens arbete. Dessa medel har finansierat lokala projekt i syfte att bekämpa bruket av sprit som är olovligen framställd eller införd.

Det bör också nämnas att regeringen inom kort kommer att utvärdera EU-medlemskapets effekter för Tullverkets dimensionering och organisation.

När det gäller Holger Gustafssons fråga om regeringen är beredd att överväga strängare straff för kurirer och chaufförer som deltar i verksamheten kan jag meddela följande.

De sanktionsmöjligheter som finns i dag när det gäller den här typen av brott regleras i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling och i lagen (1966:598) om kontroll av yrkesmässiga vägtransporter av mineralolja-oljeprodukter, alkohol och tobak, den s.k. transportkontrollagen. Enligt varusmuggningslagen kan den som gör sig skyldig till smuggling av alkohol dömas till böter eller fängelse i högst två år och, om smugglingen bedöms som grov, till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Det kan i detta sammanhang nämnas att Finansdepartementet avser att i en nära framtid påbörja en översyn av lagstiftningen om varusmuggling. I samband därmed kommer givetvis också frågan om vilka straffsatser som

skall gälla för varusmuggling att tas upp. I avvaktan på resultatet av denna översyn har jag inte för avsikt att föreslå någon ändring av de i dag gällande straffskalorna för smuggling av bl.a. sprit.

Den tidigare nämnda transportkontrollagen infördes på förslag av regeringen sedan det kommit in rapporter om kontrollproblem avseende transporter av bl.a. alkohol.

Enligt lagen, som trädde i kraft den 1 juli 1996 och som ger beskattningsmyndigheten möjlighet att kontrollera yrkesmässiga transporter av bl.a. alkohol, finns det en möjlighet att påföra förare som saknar vissa handlingar en särskild sanktionsavgift. Lagen, som endast är av provisorisk karaktär, ses för närvarande över av Skatteflyktskommittén, och ett betänkande kommer att lämnas i vår. Efter sedvanlig remissbehandling och beredning i Regeringskansliet avser Finansdepartementet att utarbeta en proposition med förslag till en mer permanent lagstiftning på området. I detta sammanhang kommer givetvis även frågan om en eventuell skärpning av de gällande sanktionerna för de kurirer respektive chaufförer som deltar i spritsmuggling att tas upp.

Anf. 101 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Först vill jag framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Vidare vill jag passa på tillfället att uttrycka Kristdemokraternas och många tonårsföräldrars uppskattning för skatteministerns tidigare förhandlingsinsatser i Bryssel för att slå vakt om svenska införselbestämmelser för alkoholhaltiga drycker. Dessa är det mycket angeläget att slå vakt om för att bevara den svenska alkoholpolitiken.

Jag har i dag interPELLERAT justitieministern för att få debattera kriminalitet och brottsbekämpning i samband med en pågående stor organiserad brottslighet. Jag får emellertid debattera detta med landets skatteminister, vilket förvånar mig och gör mig något kritisk, inte på något sätt till personen Östros utan till funktionen.

Som utomstående kan man få en klar bild av att regeringen främst ser spritsmugglingen som ett stort ekonomiskt problem – en stor skatteekonomisk fråga. Jag är mycket tacksam för skatteministerns engagemang, men jag anser att justitieministern genom sin frånvaro kryper undan sitt politiska ansvar för den pågående omfattande svenska kriminaliteten på detta område.

Fru talman! Så till svaren på frågorna i interpellationen. Min första fråga var om Tullens och Polisens resurser är tillräckliga och fungerar så effektivt att Tullen och Polisen på ett betryggande sätt kan slå vakt om den alkoholpolitik som riksdagen har beslutat om. Skatteministerns svar på denna punkt är inte särskilt tydligt. Tydligt var däremot ett inslag i gårdagens TV-Aktuellt, som visade en undersökning som pekar på att Systembolagets försäljning minskar radikalt och att svenska tonåringar förses med lättillgänglig smuggelsprit. Man pekar på att beslagen under 1996 skulle ha uppgått till 480 000 liter, vilket är sex gånger mer än under 1995. Bakom detta kan döljas uppemot 10 miljoner liter insmugglad sprit. Därom är det naturligtvis litet osäkert. Vidare har inte Tullen och Polisen resurser att kontrollera alla de långtradare som organiserat och kriminellt förser bl.a. svenska tonåringar med billig alkohol.

På min andra fråga, om extra resurser från regeringen så att denna typ av kriminalitet kan stoppas innan den får fotfäste i vårt land, svarade

ministern att man har tillsatt en arbetsgrupp som skall kartlägga omfattningen och lägga fram förslag till åtgärder.

Herr minister! Arbetsgruppen har, enligt interpellationssvaret, samma uppfattning som vi kristdemokrater. Man har svarat att man anser att kontrollen bör intensifieras och att Polisen och Tullen därför bör tillföras extra resurser. Av precis dessa skäl krävde vi i 1997 års budget extra resurser just till Tullen. Min fråga till ministern är: När kommer de extra resurserna? Det är bråttom för många svenska familjer som har problem med den billiga spriten.

På min tredje fråga, om ministern är beredd att överväga strängare straff för kurirer och chaufförer som deltar i verksamheten, svarade ministern att man är beredd att se över lagstiftningen, bl.a. vad avser vissa sanktionsavgifter.

Jag vill erinra ministern om att det krävs mycket stora ekonomiska sanktioner för att de skall ha någon effekt på en marknad där man kan göra vinster på 2–3 miljoner kronor per lastbil. Enligt min bedömning måste det handla om mycket kännbara fängelsestraff, om regeringen vill försvara den svenska alkoholpolitiken.

Slutligen: Riksbanken var 1992 beredd att höja den svenska räntan med 500 % för att försvara den svenska kronan. Hur långt är den svenska regeringen beredd att gå när det gäller insatser för att slå vakt om svenska tonåringar och familjer som i dag hotas av spritmaffian?

Anf. 102 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Den här debatten är ytterligare ett bevis på en totalt misslyckad svensk alkoholpolitik. Jag blir förvånad när jag nu, liksom jag gjort i andra sammanhang, hör lovorden om denna alkoholpolitik. Det är nämligen inte sant.

Det är ingen som tror att den minskade försäljningen hos Systembolaget med automatik har inneburit minskad konsumtion. Tvärtom är det, precis som Gustafsson säger, så att smuglingen har ökat enormt. Det samma gäller tyvärr hembränningen. Det här vet både Östros och Gustafsson, men de försöker blunda för det och ändå plädera för en alkoholpolitik som aldrig har fungerat.

Statsrådet har sagt att han är med i en regering som skall minska arbetslösheten med 50 % till år 2000. Jag vet en bransch där han inte har några problem, en bransch där sysselsättningen ökar tack vare den politik som statsrådet står för. Jag behöver inte nämna vilken. Både Östros och Gustafsson föredrar att leva kvar i ett utopia som likt alla andra utopier inte finns i verkligheten.

Fru talman! Det är viktigt att de lagar som är beslutade av Sveriges riksdag följs. Men vi politiker måste också, om vi fattar beslut om lagar som vi väl vet att många medborgare struntar i eller inte respekterar, tänka ett varv extra. Vi borde fråga oss: Är de här lagarna verkligen nödvändiga? Är de befogade?

Jag är, fru talman, en varm EU-anhängare. Men jag anser att EU när det gäller förmågan att hantera spritsmugglingen gått fel väg. Först släpper man i princip gränserna fria, och då kommer problemen med smuglingen. Sedan beslutar man om att man skall ha ett organ som skall försöka stävja detta. Alla visste vad som skulle hända, och det hade kanske

Prot. 1996/97:57
30 januari

*Svar på
interpellationer*

varit vettigt att vända på ordningen och först se till att man hade kontrollmöjligheter. Det har man tyvärr inte i dag.

Till sist, fru talman, har jag en fråga inte till statsrådet utan till Holger Gustafsson. Jag läste hans interpellation, och där stod ett par ord som fick mig att höja på i alla fall det ena ögonbrynet. Det står att motivet till interpellationen är att stoppa den *kriminella* smugglingen. Innebär det att Kristdemokraterna har ändrat uppfattning om t.ex. husbehovssmugglingen, som kanske till sin numerär är väl så stor som den kriminella smugglingen om man med kriminell menar organiserad? Är det Kristdemokraternas uppfattning att man skall se mellan fingrarna med den husbehovssmuggling som tyvärr alltför många svenskar i dag tack vare den svenska alkoholpolitiken sysslar med?

Anf. 103 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Statsrådet Östros! Jag tycker att det är bra att Holger Gustafsson interPELLERAT om bekämpningen av spritsmuggling. Det är också bra att statsrådet Östros ser med stort allvar på den här frågan, det här problemet, och att Tullverket satsat på att stoppa den storskaliga spritsmugglingen.

Även i Miljöpartiet är vi oroade över det stora inflödet av illegala varor. När det gäller spritsmugglingen anser jag att man även måste agera mot den småskaliga smugglingen, som totalt sett också bidrar med en stor mängd illegal sprit. Att åtgärda spritsmugglingen är viktigt av flera skäl. Det är viktigt av hälsoskäl, av brottsbekämpningsskäl och av ekonomiska skäl. Om Tullverket, som beskrivits tidigare, satsat på kontrollen på sydkusten, som är den stora inkörsporten, måste man även stänga bakdörren. Annars finns det ju risk att den illegala verksamheten bara flyttas. Jag vill därför för statsrådet beskriva Tullverkets kontrollverksamhet utefter Norrlandskusten.

I Gävle–Sundsvallsområdet – en sträcka på 40 mil med drygt 20 hamnar – har man en kontrollstyrka på sammanlagt 15 man. Det är sex man i Sundsvall och nio man i Gävle. Denna lilla grupp har även ansvaret för tre flygplatser med, visserligen gles, internationell trafik. Det handlar om flygplatserna i Sundsvall, Östersund och Borlänge. Vid kontrollen i Borlänge förbrukar kontrollgruppen i Gävle halva sin arbetstid enbart i res-tid.

Kontrollen i detta stora område sker huvudsakligen under dagtid. Viss målinriktad kontroll kan även ske nattetid, men man har inte personal så att man kan klara av den biten. Kontrollgruppen i Sundsvall tjänstgör var fjärde helg, alltså en helg av fyra. De andra helgerna är det i princip öppet hus. I Gävle har man tjänstgöring varannan helg. Kontrollen utefter detta kustavsnitt är så gles att jag tycker att den kan jämföras med att man bygger ett glest spjälstaket för att inte släppa in grannens katt på tomten. Det är med andra ord inte hållbart.

Jag vill också tillägga att det här området trafikeras av ett stort antal fartyg, och vissa av dessa fartyg klassas faktiskt som rena spritbutiker. Det har jag hört från både polis och tullorgan.

Slutligen, statsrådet: Finns det inte en uppenbar risk att staten genom de här besparingarna och neddragningarna på kontrollverksamheten förlorar mer än man sparar?

Fru talman! Jag delar både Holger Gustafssons och Thomas Julins syn på trafiken med illegal alkohol. Det är en allvarlig fråga. Det handlar naturligtvis om att upprätthålla den svenska alkoholpolitiken. En viktig del av denna är att vi har ett monopol som via Systembolaget står för försäljning av alkohol. Vi har höga priser, bl.a. på grund av alkoholbeskattningen, för att priserna faktiskt skall avspegla de kostnader som alkoholen för med sig i form av sjukvårdskostnader, sociala kostnader och annat. Jag tror alltså att vi är helt överens när det gäller själva utgångspunkten.

Holger Gustafsson ifrågasatte att jag och Finansdepartementet har fått interpellationen. Men det är ju så att den lag vi diskuterar, varusmuggningslagen, ligger under Finansdepartementet, och att tullen är en myndighet under mitt ansvarsområde. Det är alltså inte alls konstigt att det är jag som svarar på denna interpellation.

Den arbetsgrupp som Holger Gustafsson nämner har ju just lagt fram sina förslag, och dessa är ute på remiss. Det är rimligt att vi lyssnar runt bland kloka personer och myndigheter för att få synpunkter på de förslag som läggs fram. Detsamma gäller Skatteflyktskommittén, som antagligen kommer att föreslå skärpningar i den lag som vi genomförde förra året ganska skyndsamt just på grund av att problemet är allvarligt. Den lagstiftning som nu gäller är provisorisk i väntan på att Skatteflyktskommittén i vår kommer med sina nya förslag. Jag tycker att detta visar att regeringen arbetar seriöst med den här frågan, och det är viktigt.

Det är klart att det finns många verksamheter inom staten där man skulle önska att vi hade mer medel att tillföra. Det vet ju Holger Gustafsson och Thomas Julin väl. Vi har en oerhört knaper budgetsituation för staten. Vi har gått igenom en mycket svår budgetsaneringsprocess, och det har naturligtvis inneburit att många verksamheter, många transfereeringar, har fått minskade anslag.

Men det här är inte bara en resursfråga. Under tiden har också Tullen utvecklat sina arbetsmetoder och kunnat bli mycket bättre på att hantera den här typen av problem. Det ser vi i beslagsstatistiken, som ökar kraftigt 1996 jämfört med 1995. Tullverkets underrättelsetjänst har prioriterats. Man har informationsutbyte med utländska underrättelseorgan. Användandet av informatörer ökar, och Tullverket har också fått laglig rätt att ta del av information via transport- och resebolagens bokningsdatorer. Det har också gjort att Tullverket har fått ökade möjligheter att använda sig av nya metoder. Det är viktigt att se att det också i knappa tider går att utveckla verksamheten för att kunna hantera detta svåra problem.

Sten Andersson delar inte den åsikt som jag, Holger Gustafsson och Thomas Julin har om alkoholpolitiken. Det förvånar mig föga. Jag undrar vilken typ av alkoholpolitik Sten Andersson skulle föredra. Är det kraftigt sänkta alkoholskatter och total avreglering av alkoholmarknaden? Det skulle kanske uppskattas i en del läger. Men konsekvenserna, Sten Andersson, vad innebär alkoholkonsumtionen för sjukvårdskostnader och för sociala kostnader på grund av våld, misshandel och elände? Hur hanterar Sten Andersson de konsekvenserna?

Det finns en ganska bred majoritet i riksdagen som ställer upp på de grundläggande principerna bakom alkoholpolitiken, som på många sätt är ett uttryck för solidaritet.

Sten Andersson säger att svensk alkoholpolitik aldrig har fungerat. Det ställer jag inte alls upp på. Svensk alkoholpolitik har fungerat, men nu är miljön naturligtvis annorlunda. Internationalisering, öppna gränser och attitydförändringar har gjort att vi har problem att upprätthålla svensk alkoholpolitik i dag. Den måste moderniseras. Jag tror att attitydpåverkan är en viktig del i det hela, att vi säger att vi faktiskt inte accepterar bruk av svartsprit, att det är ett hot mot den typ av samhälle som vi har byggt upp. Jag tror att det finns mycket mer att göra. Jag skall försöka återkomma till det i nästa replik.

Anf. 105 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Först vill jag vända mig till Sten Andersson. Jag måste säga att jag inte riktigt förstår frågan när Sten Andersson talar om något slags möjlighet till husbehovssmuggling. Håller sig Sten Andersson med en husbehovssmuggling? Frågan gällde ju om vi tog avstånd från den eller inte. Jag angriper kriminaliteten, och det kommer jag att fortsätta att göra.

Jag skulle också vilja säga att det inte är särskilt mycket stöd för svenska tonårsfamiljer när Sten Andersson står upp för en sådan alkoholpolitik och kanske t.o.m. unnar sig en viss husbehovssmuggling. Jag vet inte om det var för egen del eller för flera andras.

Min interpellation är inte ett inslag av något slags godtemplarpolitik. Den är ett agerande för att stå upp för svenska tonåringar och familjer som dagligen lider av konsekvenserna av den organiserade kriminaliteten. Det är vad det handlar om. Det är att stå upp för det svenska samhället, som skadas av en pågående maffiaverksamhet. Här är det viktigt att vi talar med rätt uttryck, så att människor förstår vad det handlar om.

Vi kristdemokrater skulle gärna se att regeringen nästa torsdag, eller så fort det går, tar till kraftfulla resurser för att skärpa gränskontrollerna och för att resolut stoppa kriminaliteten vid den svenska gränsen. Vi skulle vilja att regeringen tillsatte en samordningsgrupp för att hantera de olika problem som uppstår kring den här kriminaliteten. Det handlar om ren brottslighet, det handlar om ekonomiska problem, men framför allt om de sociala konsekvenserna för de utsatta familjerna. Det är nödvändigt, där delar jag skatteministerns uppfattning, att skapa en rättsopinion som klargör för alla medborgare, också för Sten Andersson, att det inte går an att glorifiera detta som något slags smart sätt att lura staten på skattepengar. Det här handlar om grov ekonomisk brottslighet, brottslighet som är av maffiakaraktär, därför att den är av en sådan omfattning.

Det är också viktigt att man markerar att även den som är i slutet av den här kedjan medverkar i den verksamheten och att vi som politiker kan stå upp och ta stöten för detta.

Herr minister! Är skatteministern beredd att ta upp denna kriminella verksamhet med sina kolleger i regeringen för att återkomma till riksdagen med konkreta förslag till åtgärder mycket snart? Jag vill också ha sagt att vi kristdemokrater kommer att fortsätta att bevaka denna fråga för Sveriges tonåringars och familjernas räkning.

Anf. 106 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Låt mig börja med ett exempel på en misslyckad förankring avseende den svenska alkoholpolitiken. I dag finns det tyvärr runt om i Sverige många tullstationer som av och till är obemannade. Där ligger en liten lapp där det står att man, om man har haft för mycket alkohol med sig, skall skicka in besked till en viss postadress. Jag tror att det är i Ludvika i Dalarna. Tills i går hade ännu ingen anmälan kommit in där någon inresande person ville tala om att han eller hon hade haft för mycket med sig. Det tycker jag är ett bra exempel.

Jag trodde, herr Gustafsson, att det handlade om kriminell smuggling, dvs. organiserad smuggling, och att kd sade ja till en liten husbehovs-smuggling. Jag skall ge ett klart besked till herr Gustafsson. Jag har säkert någon gång haft med mig några centiliter för mycket. Det står jag för.

Statsrådet frågar mig vilken alkoholpolitik jag vill ha. Jo, jag vill ha den alkoholpolitik som fungerar i ett faktiskt fungerande Europa. När man i dag beskriver de fasor som skulle drabba oss om vi accepterar den politiken, undrar man hur industri, kultur o.d. kan blomstra ute i Europa med den alkoholpolitiken. Vi ville ju vara med i Europa. Jag tror att vi gått med därför att vi tror att det fungerar.

Till sist vill jag säga att det är rätt att det finns en bred majoritet i riksdagen för alkoholpolitiken, statsrådet, men jag är definitivt inte lika övertygad om att den är lika bred för densamma utanför det här huset.

Anf. 107 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Jag tycker att statsrådet har en bra inställning till sprit-smugglingen. Ändå måste jag säga att mycket av kontrollverksamheten är beroende av hur gott om personal man har. Det gäller även om man har utvecklat bra metoder för att hantera detta.

Det ligger en hel del i Sten Anderssons beskrivning av hur kontrollverksamheten går till. Vid vissa tillfällen har man möjlighet att själv ringa och meddela att man har fört in för mycket. Regeln är att om det finns tulltjänstemän på plats skall man anmäla till dem, finns det inte någon skall man hitta en lämplig brevlåda som tillhör tullverket och stoppa ett meddelande där, eller också kan man åka hem och inom tre dagar meddela att man fört in för mycket varor.

Just den här situationen har uppstått på grund av personalinskränkningar. Och jag ställde mig frågande till om det är möjligt att spara pengar på personal. Sparar man verkligen, eller kostar inflödet av alkohol mer än man sparar genom att dra in personal? Vi vet att besparingen är mycket liten när man drar in personal inom den offentliga sektorn. Man måste ju väga in alla som står vid sidan om i arbetslöshetskön. De kostar också mycket pengar.

Anf. 108 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Holger Gustafsson och Thomas Julin vill ha mer resurser till tullen. Jag skulle också önska att det fanns en kista att ösa resurser ur på det sättet. Det är klart att alla angelägna verksamheter har haft en knaper period. Men när vi får ordning på landets ekonomi och framöver har god tillväxt, minskande arbetslöshet och ökade resurser, kommer vi

Prot. 1996/97:57

30 januari

*svar på
interpellationer*

också att lättare kunna prioritera olika verksamheter. Men i det här läget, när vi fortfarande har underskott, fortfarande har en bit till balans, är det ingen lätt uppgift att skrapa fram ytterligare medel.

Samtidigt skall man ha klart för sig att tullen gör ett mycket bra arbete och utvecklar sitt arbete med de resurser man har.

Det är inte heller så, som Sten Andersson antydde, att EU-medlemskapet har gjort att detta är omöjligt att kontrollera. Vi är naturligtvis skyldiga att tillämpa bestämmelser i EG-fördraget om fri rörlighet för varor. Men det är inte undantagslöst. När det gäller varor som kan vara ett hot för människors hälsa har vi fortfarande alla lagliga möjligheter att använda kontrollmetoder, och det gör tullen mycket framgångsrikt. Det är också det som har lett till att man har kunnat göra dessa stora beslag. Det är inte tillåtet att föra in sprit i långtradare utan vederbörliga tillstånd.

Tullen har också fått möjligheter att samarbeta med skattemyndighet och polis på ett helt annat sätt än tidigare, tack vare den lag som vi mycket skyndsamt lade fram för riksdagen förra året och som gäller från sommaren 1996. Det innebär att man kan stoppa fordon på väg för att kontrollera om de har de tillstånd som krävs. Är det här smuggling? Vad är det för typ av verksamhet?

Nu vill vi se över den lagen. Den kom till i all hast för att man skulle få ett redskap när det behövdes. Under våren kommer troligen förslag om skärpningar av den lagstiftningen, och det tror jag är ett viktigt steg att ta.

Utveckling av metoder är viktigt liksom att se över lagstiftningen. Privat införsel är också naturligtvis en fråga som är viktig, men i relation till den så att säga yrkesmässiga brottsliga trafik som pågår med långtradare är den ett mindre problem. I den yrkesmässiga trafiken handlar det om väldigt stora pengar och en ekonomisk brottslighet av mycket stor omfattning, och den måste angripas med andra metoder än privatinförseln. Då handlar det också om traditionell underrättelseverksamhet. Det här är naturligtvis en organiserad verksamhet som pågår i flera olika länder.

Tullen gör ett mycket bra arbete. Samarbetet mellan polis och skattemyndighet växer fram till någonting som kan bli väldigt fruktbart. Skärpningar framöver kommer att övervägas av regeringen. Vi ser allvarligt på denna fråga. Det gäller flera i regeringen.

Det är ju socialminister Margot Wallström som ansvarar för själva alkoholpolitiken i stort i regeringen. Hon har startat ett arbete just för att påverka attityderna till hembränning, svartsprit och annat. För många känns detta i dag inte som en handling som är så farlig egentligen, och det är klart att vi måste säga ifrån. Det måste alla ansvarsställande medborgare göra. Det här är en verksamhet som hotar tonårsgrupper och människor som är på gränsen till att falla in i missbruk. Att vända opinionen mot bruket av svartsprit är en viktig åtgärd som vi alla har ett ansvar för.

Anf. 109 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Sten Andersson har lämnat lokalen. Han sade att den svenska alkoholpolitiken inte är förankrad i svensk opinion. Det är då kanske viktigt att vi ledamöter bidrar till en sådan förankring på ett effektivt sätt. Jag är inte säker på att Sten Andersson gjorde det i sina inlägg

tidigare här. Vi kristdemokrater kan inte se att det finns någon annan smuggling än den som är kriminell.

Fru talman och herr minister! I all välvilja vill jag säga att det är viktigt att regeringen tydligt markerar och väljer väg och att den inte hukar för alkoholliberala marknadsintressen utan självklart står upp för svenska familjers räkning och de problem som uppstår i sammanhanget.

Vi diskuterade kostnader. Ministern uttryckte att det är svårt att få fram kostnader. Det nämndes i går – och jag skulle gärna vilja få en kommentar till det i slutinlägget – att det kan handla om förluster på 430 miljoner kronor per år utifrån det som nu inte beskattas. Det är klart att det krävs resurser för att sätta in åtgärder. Jag hoppas att ministern vill kommentera detta. Det handlar ju i väldigt många fall om att ungdomar drabbas, och i dessa fall är ju åtgärderna en investering för framtiden som vi inte får rygga för. Det tror jag att vi är medvetna om.

Sänkningen av starkölsskatten är jag litet bekymrad över. Det kan ge ett intryck av att regeringen tvekar mellan marknad och ungdomar. Låt oss inte få detta bekräftat. Vi måste få en tydlighet i det här sammanhanget: I Sverige försvarar vi inte marknadsintressena utan det vi har vunnit i alkoholpolitiken.

Jag vill också ha ett svar på en fråga som ställdes här i den tidigare frågestunden. Ministern skulle tillsätta en utredning i april 1995 om konsekvenserna av EU-medlemskapet. Såvitt jag vet har den inte tillkommit ännu, och det skulle ske skyndsamt. Hur ser ministern på detta?

Anf. 110 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag kan försäkra Holger Gustafsson att regeringen inte hukar i den här frågan. Jag tycker att vi har visat ganska klart, vilket också nämndes inledningsvis i kampen om de svenska införselreglerna, att vi är beredda att lägga ned mycket engagemang och kraft i de här frågorna.

Det skall inte dölja att vi samtidigt är i behov av att modernisera alkoholpolitiken. Den kan inte se likadan ut som den gjorde på 50- och 60-talen. Attityder förändras. Internationalisering och mycket annat påverkar naturligtvis människors attityder.

Jag är för en restriktiv alkoholpolitik. Jag tycker att det är viktigt. Det handlar om skydd av tonåringar och av människor som befinner sig i gränzonen för att råka illa ut på grund av alkoholen. Men det skulle vara en fara för alkoholpolitiken om vi vore fullständigt tondöva för människors attityder. Därför måste vi modernisera alkoholpolitiken, annars hamnar vi i ett läge då människor säger: Nej, det här vill vi inte veta av!

Starkölsskatten var en sådan fråga. Vi hade och har ju en stor skillnad mot Danmark vad gäller priset på starköl, och vi hade en väldigt omfattande trafik mellan Sverige och Danmark. Det blev en folkrörelse att åka över sundet och köpa öl. I stället för att köpa öl på Systembolaget köpte man väldigt mycket öl i Danmark och bunkrade upp hemma. Det ger, inte minst för tonåringar, ett annat sätt att använda alkohol. Man har den tillgänglig i källaren, eller var man nu har den.

Prot. 1996/97:57
30 januari

*svar på
interpellationer*

Det hotar själva synen på alkoholpolitiken om vi stoppar huvudet i sanden och påstår att detta inte pågår. Vi var tvungna att reagera. Det var inte rimligt att ha den stora prisskillnad som vi hade, eftersom den gav denna folkrörelse över sundet och eftersom människor efter hand förlorar tilltron till alkoholpolitiken. Därför var det en riktig åtgärd att sänka starkölsskatten, menar jag.

Vi kommer inte att huka i de här frågorna, det kan jag försäkra Holger Gustafsson.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 29 januari

1996/97:121 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöministern
Miljöskadade områden

1996/97:122 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Ädelreformen

den 30 januari

1996/97:123 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieministern
Häktena i Ängelholm och Östersund

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 februari.

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 29 januari

1996/97:231 av *Marianne Jönsson* (s) till kommunikationsministern
Postterminalen i Hässleholm

1996/97:232 av *Erik Arthur Egervärn* (c) till statsrådet Ylva Johansson
Betygssystemet i skolan

1996/97:233 av *Lennart Fremling* (fp) till statsrådet Thomas Östros
Skogsavdrag vid omarrondering

1996/97:234 av *Agne Hansson* (c) till miljöministern
Flisimport

1996/97:235 av *Lars Stjernkvist* (s) till kommunikationsministern
Statlig annonsering
1996/97:236 av *Carina Hägg* (s) till justitieministern
Kriminalitet
1996/97:237 av *Carina Hägg* (s) till justitieministern
Ombudsmän

Prot. 1996/97:57
30 januari

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 4 februari.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 29 januari

1996/97:217 av *Gullan Lindblad* (m) till kommunikationsministern
Tågtrafiken Karlstad–Göteborg
1996/97:218 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till utrikesministern
Kinas tillsättning av fullmäktige i Hongkong
1996/97:219 av *Tuve Skånberg* (kd) till arbetsmarknadsministern
Byte av arbete till annan kommun
1996/97:220 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialministern
Separationers mänskliga och ekonomiska kostnader
1996/97:221 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern
Psykiatrireformen
1996/97:222 av *Eskil Erlandsson* (c) till näringsministern
Fyrverkerier
1996/97:223 av *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky
Respekt för det generella förbudet mot svensk krigsmaterielexport
1996/97:224 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern
Läkemedelsreformen
1996/97:225 av *Rolf Åbjörnsson* (kd) till justitieministern
Straff för överföring av hivsmitta

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 4 februari.

Prot. 1996/97:57
30 januari

13 § Kammaren åtskildes kl. 16.08.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.47 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

1 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Svar på interpellation 1996/97:108 om utbildning vid Göteborgs marinbrigad	1
Anf. 1 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	1
Anf. 2 STEN ÖSTLUND (s).....	2
Anf. 3 STIG GRAUERS (m).....	2
Anf. 4 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	3
Anf. 5 STEN ÖSTLUND (s).....	3
Anf. 6 STIG GRAUERS (m).....	4
4 § Svar på interpellation 1996/97:107 om Telia och kabel-TV	4
Anf. 7 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	4
Anf. 8 MATS ODELL (kd)	5
Anf. 9 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	5
Anf. 10 MATS ODELL (kd)	6
Anf. 11 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	7
Anf. 12 MATS ODELL (kd)	7
Anf. 13 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	8
5 § Svar på interpellation 1996/97:114 om kabel-TV	8
Anf. 14 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	8
Anf. 15 ÅKE GUSTAVSSON (s)	9
Anf. 16 GUNNAR HÖKMARK (m).....	10
Anf. 17 EWA LARSSON (mp)	11
Anf. 18 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	12
Anf. 19 ÅKE GUSTAVSSON (s)	12
Anf. 20 GUNNAR HÖKMARK (m).....	13
Anf. 21 EWA LARSSON (mp)	14
Anf. 22 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	14
Anf. 23 ÅKE GUSTAVSSON (s)	15
6 § Svar på interpellation 1996/97:106 om den förlängda sjuklöneperioden och de små företagen	16
Anf. 24 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	16
Anf. 25 GULLAN LINDBLAD (m).....	17
Anf. 26 MARIE ENGSTRÖM (v).....	18
Anf. 27 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	19
Anf. 28 ESKIL ERLANDSSON (c)	20
Anf. 29 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	21
Anf. 30 GULLAN LINDBLAD (m).....	22
Anf. 31 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	23
Anf. 32 MARIE ENGSTRÖM (v).....	23
Anf. 33 TALMANNEN.....	24
Anf. 34 ESKIL ERLANDSSON (c)	24
Anf. 35 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	24
Anf. 36 GULLAN LINDBLAD (m).....	25

Anf. 37 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	26
Ajournering.....	26
Återupptagna förhandlingar	26
7 § Frågestund	27
Anf. 38 ANDRE VICE TALMANNEN.....	27
<i>Volvo Aeros nedläggning i Arboga</i>	<i>27</i>
Anf. 39 GUNNAR HÖKMARK (m).....	27
Anf. 40 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	27
Anf. 41 GUNNAR HÖKMARK (m).....	28
Anf. 42 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	28
Anf. 43 GUNNAR HÖKMARK (m).....	28
Anf. 44 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	29
Anf. 45 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	29
Anf. 46 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	29
Anf. 47 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	30
Anf. 48 ANDRE VICE TALMANNEN.....	30
Anf. 49 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	30
Anf. 50 GUDRUN SCHYMAN (v)	31
Anf. 51 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	31
Anf. 52 GUDRUN SCHYMAN (v)	32
Anf. 53 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	32
Anf. 54 GUDRUN SCHYMAN (v)	33
Anf. 55 ANDRE VICE TALMANNEN.....	33
Anf. 56 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	33
Anf. 57 INGBRITT IRHAMMAR (c)	33
Anf. 58 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	34
Anf. 59 INGBRITT IRHAMMAR (c)	34
Anf. 60 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	34
Anf. 61 BERIT OSCARSSON (s).....	34
Anf. 62 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	34
Anf. 63 BERIT OSCARSSON (s).....	35
Anf. 64 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	35
Anf. 65 ANNIKA NORDGREN (mp)	35
Anf. 66 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	35
Anf. 67 ANNIKA NORDGREN (mp)	36
Anf. 68 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	36
Anf. 69 ELVER JONSSON (fp)	36
Anf. 70 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	37
Anf. 71 ARNE ANDERSSON (m)	37
Anf. 72 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	37
Anf. 73 ARNE ANDERSSON (m)	38
Anf. 74 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	38
Anf. 75 LARS BÄCKSTRÖM (v)	38

Anf. 76 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	39	Prot. 1996/97:57
Anf. 77 LARS BÄCKSTRÖM (v)	39	30 januari
Anf. 78 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	40	
Anf. 79 IRÉNE VESTLUND (s)	40	
Anf. 80 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	40	
Anf. 81 KARIN FALKMER (m).....	41	
Anf. 82 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s)	41	
Anf. 83 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	41	
Anf. 84 ANDRE VICE TALMANNEN	41	
<i>Neddragningarna inom Tullen</i>	41	
Anf. 85 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	41	
Anf. 86 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	42	
Anf. 87 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	42	
Anf. 88 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	42	
<i>Postens service</i>	42	
Anf. 89 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	42	
Anf. 90 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	43	
Anf. 91 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	43	
Anf. 92 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	43	
8 § Svar på interpellation 1996/97:113 om de svenska företags konkurrenskraft.....	43	
Anf. 93 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	43	
Anf. 94 BERTIL PERSSON (m).....	45	
Anf. 95 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	46	
Anf. 96 BERTIL PERSSON (m).....	48	
Anf. 97 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	48	
Anf. 98 BERTIL PERSSON (m).....	49	
Anf. 99 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	50	
9 § Svar på interpellation 1996/97:93 om bekämpning av spritsmuggling	50	
Anf. 100 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	50	
Anf. 101 HOLGER GUSTAFSSON (kd).....	52	
Anf. 102 STEN ANDERSSON (m)	53	
Anf. 103 THOMAS JULIN (mp)	54	
Anf. 104 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	55	
Anf. 105 HOLGER GUSTAFSSON (kd).....	56	
Anf. 106 STEN ANDERSSON (m)	57	
Anf. 107 THOMAS JULIN (mp)	57	
Anf. 108 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	57	
Anf. 109 HOLGER GUSTAFSSON (kd).....	58	
Anf. 110 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	59	
10 § Anmälan om interpellationer	60	
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	60	
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	61	
13 § Kammaren åtskildes kl. 16.08.....	62	

Prot. 1996/97:57
30 januari

Gotab, Stockholm 1997